

DEPOTBIBLIOTEK
FOLKEBIBLIOTEK
DEPOTBIBLIOTEK

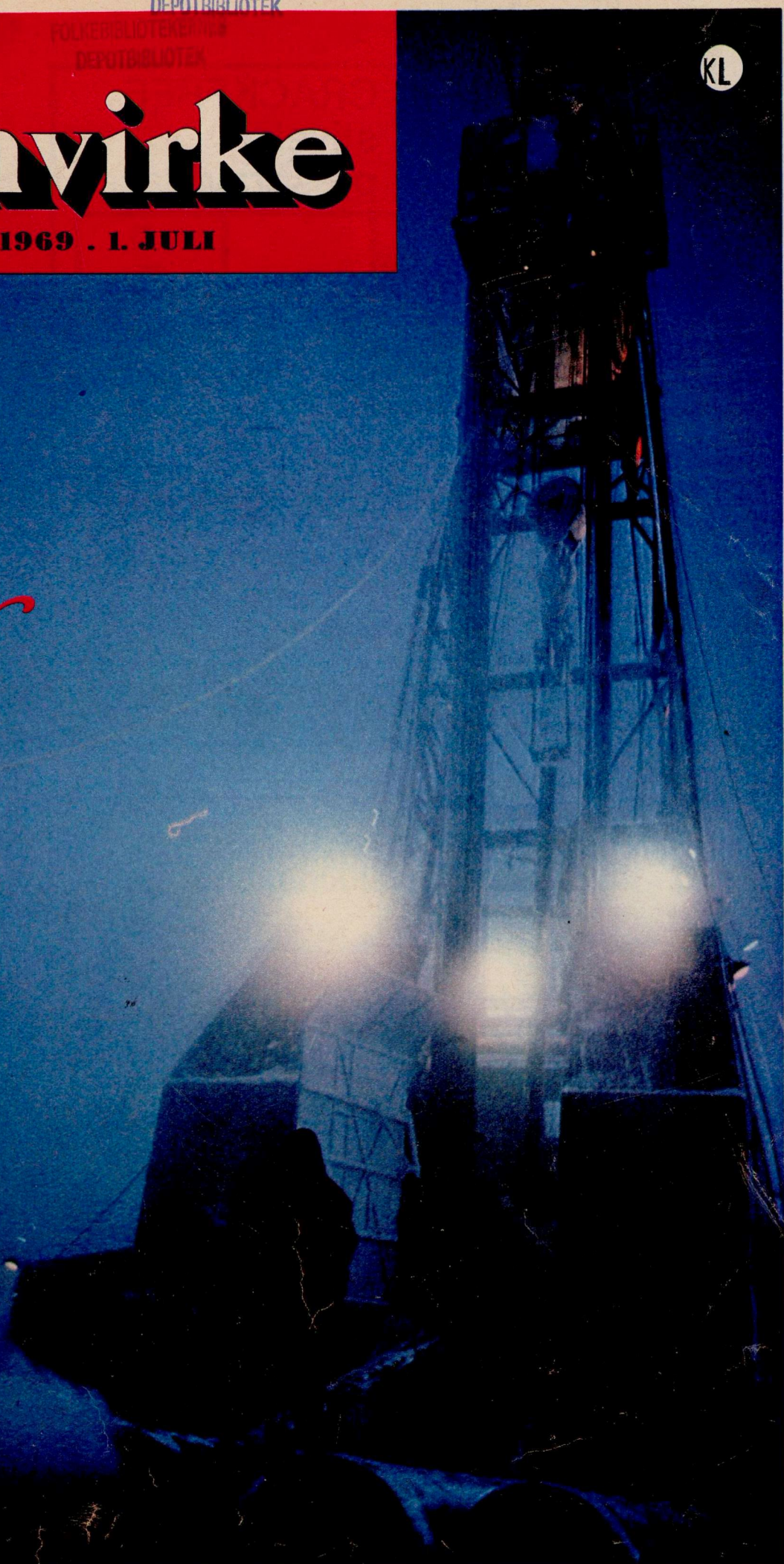
Samvirke

NR. 12 . 1969 . 1. JULI

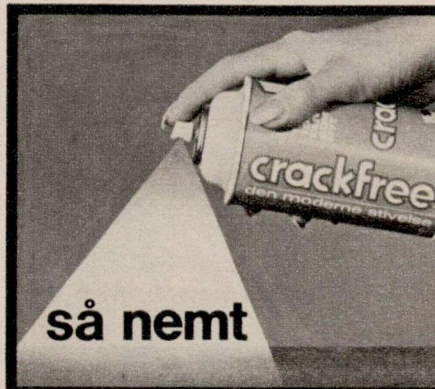
KL

Oliefeber ved Ishavet

På Alaskas nordkyst lige ud mod Polarhavet har man fundet olie, og ved adskillige boretårne som det, der ses på billedet, arbejder man døgnet rundt i håb om nye fund. — Læs inde i bladet om den arktiske oliefeber, som også har bredt sig til andre lande i polarområdet

CRACKFREE stivelse på spray dåse

Og så går
strygningen
som en leg

crackfree
spraystivelse

Giv Deres vask det lille ekstra plus!

Det kan ikke blive nemmere - et lille tryk - og Deres vask er stivet. Spraystivelsen er særlig anvendelig ved »klatvask«: duge, servietter, forklæder, lommestørklæder, bluser, skjorter o.s.v. Giv Deres vask det lille ekstra plus. Den holder sig længere pæn og ren - og strygningen går som en leg.

Med madkuru i skoven

Vor mor har ikke kokkereret sig træt, og alligevel fremtryllet lækre sager, velegnet til at spise med fingrene og til at transporteres ud i naturen. Frikadellerne er hjemmelavede af Danefrost hakkede flæskeskød, men Danefrost forstegte frikadeller er også fine. De steges let på panden. Danefrost kyllingelår steges i smør.

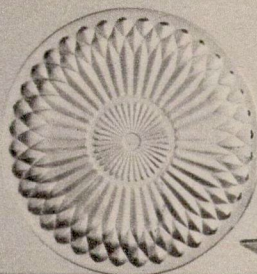
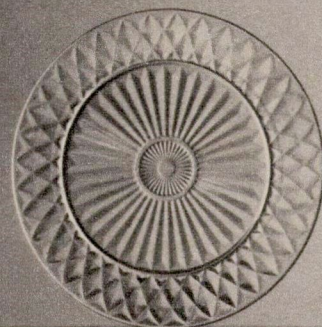
Det er praktisk at smøre brødet hjemme, og lægge det sammen med eller uden pålæg.

Thermokanden holder kaffen varm og termotasken med en pose is eller en frysepose i holder drikkelserne kold. Husk oplukker, dåseåbner, tændstikker, salt, peber, sukker, eventuelt flødepulver, køkkenrulle, paptallerkner og -bægre, papirservietter og éngangsbestik. Maden pakkes bedst i alufolie, Metteboxe eller plastholder.

Gulerodssalat

2-3 gulerødder, en kvart agurk. Citronmarinade af: saft af en citron, 1-2 spsk. sukker, 2 spsk. vand.
* Gulerødderne rives, agurkerne skæres i små stave, marinaden rystes sammen og hældes over.

Chambord Husholdningsserie

19
gange
stærkere
end alm.
glas

- Hærdet
- Slagfast
- Varmebestandig

Frikadeller

1/2 kg Danefrost hakket flæskeskød, 75 g hvedemel, 3-4 dl mælk, 1 æg, 2 tsk. revet løg, 2 tsk. salt, 1/4 tsk. peber.

* Det hakkede kød røres med mel, mælk og krydderier. Farsen formes med ske til frikadeller, der steges i margarine fem-seks minutter på hver side.

Ostesandwich

Daggammelt sandwichbrød eller formbrød, 1 bæg Karen Koks rygeost, 1 bæg Karen Koks quark (mager), radiser, purløg.

* Brødet skæres i tynde skiver, smøres, skorpen skæres af. Rygeost og quark røres sammen. Radiser og purløg hakkes. Osten fordeles på halvdelen af brødsiverne. Radise og purløg drysses over. Resten af brødsiverne lægges over og skiverne skæres i lige store trekanter.

Tungesandwich

Daggammelt sandwichbrød eller formbrød, smør, 1-2 ds. kalvetunger eller en kogt, sprængt kalvetunge, 1 agurk, 75 g mayonnaise, revet peberrod.

* Brødet skæres i tynde skiver, smøres, skorpen skæres af. Mayonnaisen smages til med peberrod. På halvdelen af brødet lægges et lag tunge, lidt peberrodsmayonnaise og tynde skiver agurk. Resten af brødsiverne lægges over og skiverne skæres i lige store trekanter.

Først skomager, gartner, landmand samt jord- og betonarbejder – så et år i huset som „ung pige“, et halvt år på husholdningsskole sammen med 70 piger, og nu tre år på husholdningsseminarium med 140 unge damer som eneste selskab...

Det er et ordentligt spring, men den 19-årige Poul Arndtzen fra Assentoft ved Randers er fast besluttet på, at han som den første mand herhjemme vil gennemføre en uddannelse som husholdningslærer(inde).

Han er allerede ved at vænne sig til tilværelsen som ene hane i kurven. Der har nemlig ikke tidligere været optaget mandlige elever på husholdningsskoler eller -seminarier.

Den 1. maj startede Poul Arndtzen på husholdningsseminariet Ankerhus i Sorø. Allerede da kunne han se tilbage på en lang række vanskeligheder. Først familien. Det virkede nærmest som en bombe, da han røbede sine fremtidsplaner. Alle troede faktisk kun, at Poul Arndtzen var ude på balade.

Men lidt efter lidt blev hans planer accepteret. Han havde ikke for ingenting fungeret som fast kok i hjemmet i Assentoft, hvor han klarede såvel daglig opvask som fin søndagsmad helt frivillig – og tjente en lommeskilling ved at gå ud som „kokekone“ hos venner og bekendte.

Ble-skiftning midt om natten

Helt til grin blev Poul Arndtzen, da han i første omgang søgte job

som husassistent. En frue sagde til ham, at hun var vant til at få serveret morgenmad på sengen hver dag – og denne betydningsfulde handling kunne så sandelig ikke varetages af en ung mand!

Adskillige gange blev Poul Arndtzen blankt afvist, oftest med motiveringen: – *Det må du vist have misforstået, unge mand!*

Omsider blev der dog brudt en breche i de gamle fordomme. Han fik stilling som husassistent på en mindre herregård i Nordjylland.

– *Det var selvfølgelig lidt af en sensation, da jeg tiltrådte. Folk havde svært ved at tage mig alvorligt, fortæller Poul Arndtzen, en bredskuldret og solbrændt ung mand, som bestemt ikke ligner nogen feminin husalf. Jeg måtte døje mange „morsomheder“, både fra de handlende, når jeg købte ind til middag, og ved festlige lejligheder fra diverse grever og baroner.*

– „Go' da', Marie“ og „det er jo bare for pigernes skyld“ var et par af de mest brugte vittigheder, men jeg valgte at grine med, og så gik det hele lettere. Jeg har faktisk været nødt til at pjatte mig igennem...

Efter et halvt år på herregården var det ikke svært, med en anbefaling i hånden, at få plads som enepige på en stor ejendom nær Randers. Her klarede Poul Arndtzen ene mand den daglige husholdning i yderligere seks måneder.

Hans dag startede klokken 6,30, hvor fruen lukkede soveværelsesdøren op og rakte et efter natten vådt spædbarn ud til den unge

mand. Efter at han havde puslet og skiftet barnet, kom karlene ind og spiste morgenmad klokken 7,00, hvorefter det var på tide at vække og smøre madpakker til to mindre skolepligtige piger.

– *Det var faktisk børnene, der forstod mig allerbedst, mens de voksne var meget skeptiske, fortæller Poul Arndtzen, der også måtte finde sig i at blive vækket om natten for at skifte ble på spædbarnet. Børnene havde jeg også kontakt med i fritiden, og vi hyggede os rigtigt, når jeg var barnepige om aftenen.*

Tjente under en krone i timen

Resten af dagen var der de sædvanlige huslige pligter som rengøring, sengeredning, madlavning og opvask. En samlet arbejdsuge på mindst 60 timer. I de få fritimer grundede Poul Arndtzen lidt over de vilkår og betingelser, som hans kvindelige kollegaer må indordne sig under. Herom siger han:

– *Husassistentstillinger er i mange tilfælde et modbydeligt job. Husassistenter diskrimineres mange steder og bliver ikke regnet for noget. De er blot tyende, der ikke respekteres på samme måde som folk på andre arbejdspladser. Man har værsgo' at være barnepige uanset hvilke planer, man selv har om aftenen. Og der vanker ingen ekstra betaling, selv om lønnen i forvejen er lav. Jeg tjente mindre end en krone i timen i mine to pladser. Det er forståeligt, at kun så få piger vil være husassistenter.*

Mandlig
hus
assistent
og ene hane
i kurver
på skole
med
70 PIGER

På det hold
ordende hushold-
ingslærerinder,
om 1. maj begyndte
på husholdnings-
seminariet Ankerhus
Sorø finder man
den første mand, der
er gået i gang med
denne uddannelse —
en 19-årig jøde,
Poul Arndtzen,
som tidligere har
været bl. a. jord- og
betonarbejder.
Han fortæller her
om, hvordan det
er for en mand at
være „ung pige
i huset“ et år og at
være eneste mandlige
elev på en
husholdningsskole

Syede barnekjole og ryapude

Så mindes Poul Arndtzen måne-
terne på husholdningsskole med
tørre glæde. For at komme på
seminarium er det nødvendigt
med dels et år i huset og dels et
halvt år på husholdningsskole.
Det var imidlertid svært at blive
optaget.

Poul Arndtzen lagde billet ind
på flere skoler. De fleste svarede
nej tak, og en enkelt forstander-
inde skrev endog indigneret:
*Hvad skal vi dog have mænd til
her på skolen?* Omsider kom han
dog ind på den meget moderne
Landhusegnens Husholdningsskole,
hvor han blev stillet på lige fod
med de 70 piger på kurset. Der
var ikke særordninger af nogen
art — kun blev Poul Arndtzen in-
talleret i et værelse i en lærer-
stuebolig i stedet for på kollegiet.
Den unge mand insisterede på

at følge alle fagene — også hånd-
gerning og syning. Han lærte
snart at håndtere nål og tråd, og
resultatet blev en barnekjole og
en ryapude broderet med flotte
mønstre. Som fri opgave syede
han en jakke — pigerne kjoler og
buxedragter — der blev præsenteret
ved en mannequinoopvisning
under afslutningsfesten!

70 veninder

Under opholdet på husholdnings-
skolen prøvede Poul Arndtzen det
for en mand usædvanlige at blive
ven med en hel pigeflok, og i dag
skriver han stadig på „veninde-
basis“ med en snes stykker af pi-
gerne.

— Der skal jo udvises diplomati,
når man er ene mand mellem så
mange piger, siger han. Det gæl-
der om kun at være ven med pi-
gerne. I begyndelsen gjorde jeg
den fejl, at jeg kom lidt sammen
med en af pigerne, og vi blev
straks begge to sat i „frysebox“
af alle de øvrige. Vi blev dog hel-
digvis gode venner igen, og det
var meget lærerigt for mig rent
menneskeligt at omgås så mange
piger. Jeg havde faktisk større
udbytte af at være ven med en
kreds af piger end jeg ville have
haft af en mandlig vennekreds,
hvis problemer jeg jo allerede
kender...

Pigerne glemte deres blufærdighed

Fordi Poul Arndtzen var accepte-
ret som ven, generede de mange
piger sig heller ikke for ham. I
håndgerningstimerne glemte pi-
gerne deres blufærdighed over for
det andet køn, når de skiftede og
prøvede deres halvfærdige kjoler,
og de samme omklædningscener
fandt sted på værelserne uanset,
om Poul Arndtzen var til stede.
Men hvis andre mandlige venner
uanset dukkede op, når pigerne
stod i undertøj, hvinede de og
sprang om bag klædeskabet! At
kun Poul Arndtzen var accepte-
ret i en sådan situation, betrag-
tede især pigernes venner og kæ-
rester i begyndelsen med en god
portion skepsis...

— Vi havde det pragtfuldt sam-
men, og jeg høstede den erfaring,
at piger knytter sig nærmere til
hinanden end unge mænd. Det vi-
ste sig især den sidste dag, hvor
vi skulle sige farvel til hinanden.
Mange af pigerne græd ved af-
skeden, og til sidst måtte jeg da
også selv knibe et par tårer...

Poul Arndtzen har endvidere
prøvet at være „køkkenpige“ på
en kro, kokelev samt opvasker, så
han er godt rustet til at tage kon-
kurrencen op med pigerne på det

huslige område. Lige siden børne-
skolen, hvor han bad sin klasse-
lærer om lov til at deltage i „fri-
kadellesløj“ i stedet for den al-
mindelige træsløj, har Poul
Arndtzen interesseret sig for det
huslige, som han mener er et felt,
hvor også mændene sagtens kan
gøre sig gældende.

— Jeg kunne godt tænke mig at
have et par mandlige kammerater
at støtte mig til — især under dis-
kussioner, hvor jeg let kommer i
mindretal. Og efter min mening
egner faget sig udmærket for
mænd, idet husholdningslærer-
inder på konsulentbasis er be-
skæftiget på så forskellige felter
som mejeri, landbrug, rationali-
sering, dybfrost, konserver, diæt-
kost m. m., hvortil kommer labo-
ratoriearbejdet og hele undervis-
ningssektoren.

Husholdningslærerinderne: Han skal være velkommen!

Den samme mening har man på
de to husholdningsseminarer og i
Foreningen af danske Hushold-
ningslærerinder (1500 medlem-
mer). Formanden for sidstnævnte
organisation, Maja-Lise Schou-
Jørgensen, Grenå, siger til Sam-
virke:

— Han skal være velkommen,
og jeg finder det selv mærkeligt,
at mænd ikke har søgt ind i vores
fag før. Vi har nu for Poul Arndt-
zens skyld lavet lovene om, så han
får titel af husholdningslærer.

Rektor Hanne Søndergård, Den
Suhrske Husmoderskole i Køben-
havn (136 elever): — Vi er absolut
interessert i mandlige elever,
men venter endnu på den første.
Husligt arbejde er jo ikke læn-
gere forbeholdt de unge piger.
Det er i dag et familiejob at få
hjemmet til at fungere, og derfor
kan de unge mænd med lige så
stor ret som pigerne uddanne sig
inden for det huslige område.

Rektor Gustav Nedergård, Hus-
holdningsseminariet Ankerhus i
Sorø (140 elever): — Der kommer
nok en mandlig elev til i 1970, så
nu er der gået hul på bylden. Men
hele vores virkeområde, hushold-
ningsledelse, er også lige så godt
egnet for mænd som for kvinder.
Der findes allerede den første
halve snes uddannede mandlige
skolekøkkenlærere, og vi har også
kunnet konstatere en stigende in-
teresse gennem flere forespørgs-
ler fra unge mænd. Men desværre
er vi jo endnu lidt tilbagestående
på området mænd contra hushold-
ning. I Norge og Sverige er f. eks.
husholdning i skolerne obligato-
risk for såvel piger som drenge,
og der er adskillige unge mænd
under uddannelse på hushold-
ningsseminarierne. kb.

BRUGSEN SOM EN HELHED

vil nå store mål

* En fordobling af brugsen fødevareromsætning i løbet af de næste ti år, således at den kommer op på at dække 30 procent af det danske forbrug inden for denne varegruppe – mod nu 17 procent.

* Omkostningsbesparelser gennem alle fordelingsled, således at man billiggør varefordelingen – og derigennem forbrugernes indkøb – med et beløb i størrelsesordenen 50 millioner kroner om året.

Dette er et par af de målsætninger, som blev opstillet på FDBs 1969-generalforsamling i Esbjerg for nylig. Det er et krævende program. Den nævnte fordobling svarer således til en omsætningsforøgelse på cirka tre milliarder kroner plus eventuelle pristigninger. At sætte sig sådanne mål i en tid, der økonomisk er præget af øgede skatter, nye afgifter og rekordhøjt renteniveau, turde være et stærkt vidnesbyrd om tillid til brugsforeningsbevægelsens kræfter og tro på dens fremtid.

Skal målene nås, må brugsforeningsbevægelsen imidlertid i endnu højere grad end hidtil optræde som en helhed. I de to beretninger, som henholdsvis FDBs formand, Lars P. Jensen, og førstedirektør Ebbe Groes aflagde til de tilstedeværende to tusinde brugsforenings-tillidsmænd, var dette helhedssynspunkt et hovedtema.

DB vil udvikle og styrke medlemsdemokratiet

Lars P. Jensen beskæftigede sig i denne forbindelse navnlig med de organisatoriske og strukturelle problemer i forbindelse med en tættere samling. Hans udgangspunkt var dels den betænkning om de små brugsforeningers stilling, som Samvirke tidligere har omtalt udførligt, og dels arbejdet i det planlægningsudvalg, som er i gang med forberedelsen af en kommende *Danmarks Brugsforening* – DB (omfattende alle eksisterende brugsforeninger samt FDB og datterselskaber i én organisation).

Formanden advarede mod at fortabe sig i en debat om, hvorvidt man skal begynde med lokale sammenslutninger eller med DB. – Da DB ikke *erstatte* lokale sammenslutninger, men muligvis fremmer dem, bør begge sider af arbejdet påbegyndes snarest muligt, erklærede Lars P. Jensen.

Man har derfor besluttet at a jour-føre landsanalysen, en undersøgelse, som belyser den forventede befolkningsmæssige og forbrugsmæssige udvikling i de forskellige butikscenter-områder, således at der er det bedst mulige grundlag for eksempel for overvejelser af sammenlægninger. Og samtidig er det nævnte planlægningsudvalg i fuld gang med at udarbejde forslag til vedtægter og forretningsmæssig organisationsplan for DB.

– Disse vedtægter vil naturlig-

vis blive udformet under iagttagelse af de demokratiske princip-

per, som er afgørende for vor bevægelse. I brugsforeningsbevægelsen er det medlemmerne, der afgør alt. Det vil vi bevare – og jeg tror også, det vil være muligt at *udbygge og styrke* medlemsdemokratiet, sagde taleren.

Et andet spørgsmål er det stemmeretsgrundlag, vi har i bevægelsen. Ved valg til FDBs repræsentantskab afhænger den enkelte forenings indflydelse i øjeblikket af dens køb i FDB, men ved en opdeling af mandaterne i 31 kredsmandater (til hvis valg hver forening højest har 21 stemmer) og 16 tillægsmandater (hvertill de overskydende stemmer bruges) har man sikret, at én eller nogle få meget store foreninger ikke kan blive altdominerende i ledelsen. – Denne ordning repræsenterer efter min opfattelse en balance, som må være udgangspunkt for vore drøftelser af dette problem, tilføjede formanden.

Kapitalforholdene i en kommende DB er endnu et afgørende spørgsmål. Skal vi have andelskonto, der er ansvarlig kapital hvis forrentning er beskatningspligtig? Eller skal og kan vi gå over til „dividendekonto“? Pengene på en sådan konto er formelt fremmedkapital. Hvordan vil det påvirke foreningens mulighed for at opnå kredit og lån fra anden side? Hvordan skal der indbetales til en kapitalkonto fra medlemskredsen? Og hvordan skal man ordne foreningens kapitalmæssige forhold ved en tilslutning til DB?

Der er selvfølgelig ud over disse spørgsmål en lang række andre, som skal drøftes – og afklares og opnås enighed om. Vi må jo ikke glemme, at ændringer i FDBs vedtægter kræver vedtagelse med $\frac{2}{3}$ majoritet på generalforsamlingen.

Når alle disse spørgsmål drøftes og helheden ikke fortales det bedst ved, at man laver en skitse til vedtægter for kommende DB. Det har vi gjort og udfra denne skal vi i 1969 gne nå så langt, at en afklaring mulighederne finder sted.

Hvornår kan man med andre spørge. Jeg kan ikke i dag s det, men jeg kan sige, at når er færdige i planlægningsudvalget, forestår der et stort oplysningsarbejde, og forhåbentlig frugtbar debat, så afgørelsen, i den skal træffes, kan ske på afklaret grundlag.

Et eksempel fra Sønderjylland

Under debatten om formandsberetningen leverede formanden for den tidligere Sønderborg Brugsforening *Hans Johansen*, et aktuelt eksempel. Lars P. Jensens redegørelse for sammenslutningsbestræbelserne:

– Jeg kan meddele, sagde Sønderborg-formanden, at sammenslutning af 8 foreninger til *Brugsforeningen Als og Sundeved* nu er en realitet. I første møde i repræsentantskabet den nydannede forening fandt st for to dage siden. Det er den største sammenslutning uden for HB. Vi kunne have ønsket den større, end blev, men vi går nu i gang med arbejdet, og jeg opfordrer brugsforeningsfolk fra andre egne til at tage et sammenslutningsinitiativ. Det er det, drejer sig om. (Bifald.)

Endnu fire deltagere i debatten kom ind på strukturproblemerne.

Asgar Petersen, Løsning gik ind DB.

J. B. Sørensen, Tømmerby opfordrede til at støtte de små brugsforeninger. Hvis de nedlægges, kører medlemmerne ikke 25 kilometer til den nærmeste større brugs. Så god tid har formanden ikke.

Oskar Jensen, Helsingør: Man respektere planlægningsudvalgets store arbejde. Men kan vi være sikre på, at man ikke går for teoretisk værks? Hvis man stiler for stærkt med DB, er jeg bange for, at man ikke kommer til at tjene den store del af befolkningen, og hovedopgaven brugsen må dog være at fungere som prisregulerende faktor på et så bredt område som muligt.

Arne Sønderkov, Nr. Nissum, vendte et usædvanlig voldsomt ordvalg (hvilket gjorde hans indlæg til hovednummer i enkelte dagblades ferater). Sønderkov brugte udtryk som „fup“, „narresut“ og „diktatorisk handlemåde“ om arbejdet i det udvalg, som har beskæftiget sig med de små brugsforeningers problemer. Desuden angreb han *Brugsforeningerne Garanti- og Lånefond*, idet han hævdede, at den kun bliver brugt som støtte for de store brugere, specielt supermarkeder, som derefter konkurrerer med de små brugere.

Konstruktiv støtte til de små

Lars P. Jensen: Man kan ikke være bekendt at bruge den slags udtryk, forresten har du jo ikke læst betæ-

Formanden for FDBs bestyrelse, Lars P. Jensen aflægger årsberetning

Fremgang og forbrugertryghed

elv om Danmarks Brugsforening endnu ikke er blevet en realitet, er det allerede i dag påtrængende nødvendigt at betragte brugsfor-
ningsbevægelsens økonomi som et hele, fastslog *Ebbe Groes* i sin økonomi-beretning på FDBs generalforsamling.

Den traditionelle grænsedraging mellem engrosled og detailled er på vej over i historien. Denne helhedsopfattelse er grundlaget for den gængs rationalesering af distributionen, og den er også gennemsyret af anstrengelser, vi gør os for at placere os på den rigtige måde i forbrugernes øjne og dermed befæste vor indflydelse på den samlede detailomsætning.

ingen om de små brugser endnu, sønderkov, så du udtaler dig på et fast grundlag. Der ligger et dygtigt arbejde bag denne betænkning, og den vil blive et værdifuldt grundlag for vore fremtidige diskussioner. Derfor har vi også vedtaget at sende den til samtlige brugsforeninger.

De realiteter, denne betænkning behandler, kan være barske, men den er positiv i sin ånd og konstruktiv i sine forslag. De foranstaltninger, den har givet anledning til, går netop ud på at støtte de vanskeligst stillede for-
retninger, indtil deres betjening af medlemmerne kan overtages af nye, mere effektive butiksenheder og således, at den strukturforandring, som er i gang, finder sted på en værdig og forsvarlig måde under hensyntagen også til de menneskelige problemer. Betænkningen understreger i øvrigt, at der også blandt de små brugser findes mange hundrede foreninger, der kan bestå endnu i adskillige år, indtil de under rolige og afklarede forhold kan sammenslutte sig med større en-
heder.

Bag Oskar Jensens bemærkninger ligger åbenbart en angst for, at DB vil blive et for bureaukratisk foretagende. Jeg tror, denne bekymring er ubegrundet. Vi vil netop befæste og effektivisere medlemsdemokratiet.

Arne Sønderkovs kritik af Garanti- og Lånefonden har sin baggrund i en ganske bestemt sag, hvorunder bestyrelsen af hensyn til de principielle konsekvenser ikke kunne gå ind for dr. Nissum brugsforenings ønske om en garanti i forbindelse med overgang fra solidarisk til begrænset ansvar. Men det er helt forkert at sige, at fonden kun yder støtte til de store brugser. Fonden er beregnet på at støtte butiksombygninger, og den eneste begrænsning er, at en sådan ombygning skal have udsigt til at lønne sig. De store supermarkeder, som FDB er med til at financiere, belønnes slet ikke gennem Garanti- og Lånefonden.

Formandens beretning godkendtes enstemmigt.

Den rationaliseringsfase, der var kendetegnet af centralafdelingernes etablering, berørte først og fremmest engrosledet, men i den nuværende fase er det butikslæddet, opmærksomheden samler sig om. De rationaliseringsplaner, FDB arbejder med, begynder og slutter i butikken.

Nydannelser som natudkørsel, rullepaller og EDB-behandlede ordrer tager alle sigte på at reducere butikkens omkostninger. Det samme gælder den helt jordnære rådgivning, der er iværksat vedrørende de daglige arbejdsmetoder i butikken – fra rengøring og kassearbejde til prismærkning og varehåndtering. 400.000 tons varer skal hvert år fordeles fra lagre, fabrikker og fremmede leverandører. Målsætningen er at gøre det til den lavest mulige omkostning, indtil varen befinder sig i forbrugernes indkøbskurv. Med vor nuværende viden anser vi det for realistisk at sigte mod en samlet besparelse gennem hele distributionskæden på cirka 50 mill. kr. årlig. Heraf skal langt den største del indvindes i selve butikslæddet.

Ebbe Groes pegede på et par af de områder, hvor der er mulighed for omkostningsbesparelser i den enkelte butik. Regnskabsstallene for 1968 viser således, at hvis alle brugsforeninger kunne klare sig med lige så små lønudgifter pr. omsat krone som den bedste tiendedel af forretningerne (uden for

HB), så ville dette alene betyde en besparelse på 47 mill. kr. årligt.

Også på butikkernes lagerøkonomi er der meget at vinde endnu. Det antal dage, en vare gennemsnitligt ligger på lager, faldt ganske vist fra 50 i 1967 til 48 i 1968 – hvilket betyder mindre renteomkostninger – men i den bedste tiendedel var det gennemsnitlige antal lagerdage kun 23.

Brugsforeningernes samlede status ved udgangen af 1968 balancerede (inclusive HB) med et beløb på 1240 mill. kr., hvoraf næsten halvdelen er selvfinansieret af foreningernes egen kapital samt gennem medlemmernes andele, dividendekonti og indlån.

Takket være Regnskabscentralen, den elektroniske databehandling og brugsforeningernes villighed til hurtigt samarbejde kan man nu meget hurtigere end tidligere få sådanne oplysninger frem og derved gøre det muligt for hver enkelt butik på et tidligt tidspunkt at sammenligne sine egne tal med gennemsnit og de bedste resultater. – Også herigennem håber vi at kunne pege på veje til forbedringer i det år, vi er inde i, tilføjede Ebbe Groes.

Kræfterne må samles om klare og letforståelige mål

Det andet område, hvor det er påkrævet at samle kræfterne om en entydig linie, er brugsforeningsbevægelsens ansigt i forbrugernes øjne, fortsatte førstedirektøren. Heller ikke på dette felt må vi handle i blinde. Vi skal opstille lige så klare og letforståelige mål for omsætningen som for omkostningsbesparelserne, og vi skal anviser veje til at nå målene.

Førstedirektør Ebbe Groes på talerstolen

Resultatet af indsatsen kan direkte aflæses i omsætningens væksthastighed fra år til år i sammenligning med konkurrenternes.

Udviklingen i vor samlede markedsandel er det mest præcise udtryk for, hvor godt vi opfylder vor opgave over for forbrugerne. Den danske fødevareretailhandels omsætning i 1968 anslås til 17 milliarder. Heraf havde brugsforeningerne lige ved 3 milliarder, eller 17 procent. Med støtte i udenforstående sagkyndiges vurdering må det anses for realistisk at tilstræbe en forøgelse af denne markedsandel til 30 procent i løbet af de næste ti år.

Til den tid kan fødevarerforbruget med nuværende priser påregnes at være steget til cirka 20 milliarder. Skal vi have 30 procent heraf, betyder det, at brugsforeningernes fødevareromsætning i de næste ti år skal fordobles, det vil sige fremgangen skal reelt udgøre lidt over 7 procent om året plus prisstigninger. Stiger prisniveauet med 3 procent, fra 1968 til 69, skal vi således i 1969 øge brugsforeningernes fødevareromsætning med godt 10 procent.

På samme måde kan der opstilles en langtidsmålsætning for vor markedsandel for ikke-fødevarer. Den må nøjternt bedømmes sættes betydeligt lavere end for fødevarerne.

Det er en selvfølge, at de omsætningsmål, vi sætter os i dag, må revideres år for år under hensyn til udviklingen i konjunkturer og forbrugsvaner. Det vigtigste er, at vi hele tiden har sådanne klare mål for øje, og at vi samler debatten om, hvordan vi skal nå dem.

Det drejer sig for det første om prispolitikken og dividendepolitikken, og her er det rationaliseringen, der giver os det afgørende redskab i hænde.

Det rette kvalitetsklima

Dernæst drejer det sig om at skabe det rette kvalitetsklima omkring vore varer og butikker. Vi vil lige så lidt på dette som på andre områder satse på hasard, men på tryghed. Vort Centrallaboratorium og Prøvekøkken har indledt en indsats på dette område, som ikke blot omfatter videnskabelig kontrol og smagsprøvnings, men en oplysnings- og uddannelsesindsats, som strækker sig fra fabrikens samleband til medarbejderen i hver enkelt del af butikken.

Brugsforeningsbevægelsens samlede indkøbsstyrke giver os mulighed for at føre en selvstændig mærkevarepolitik, der tager sigte på at skabe tillid og tryghed hos vore medlemmer. Vort arbejde med datomærkning og fyldige varedeklorationer indgår i den opfattelse, forbrugeren har om vor linie. Det samme gør vort forbrugeroplysningsarbejde og vor reklame. FDB anvender årligt betydelige beløb på disse områder. Anvendelsen af disse midler må udgøre en vigtig del af anstrengelsen for at skabe vort eget ansigt – forskelligt fra andres i den tilgængelige konkurrence.

På de to nøgleområder i FDBs og brugsforeningernes økonomi, sluttede Ebbe Groes, nemlig med hensyn til omkostningerne og omsætningen, foreligger der således klare og realistiske opgaver, der må indgøde selvtilid og fortrøstning til fremtiden.

Vil børnene hellere have

VIPPER og GYNGER?

En „forbrugerundersøgelse“ blandt børn i Skive gav for nylig til resultat, at børnene foretrak en gammeldags legeplads med vipper og gynger, medens næsten ingen gik ind for en byggelegeplads. Men kan man stole på, at børnene selv ved, hvad de vil? Er der nogen andre, der ved det? Og på hvilket grundlag bestemmer man i det hele taget, hvordan legepladser ved nye boligkomplekser skal udformes? Det er et par af de spørgsmål, som behandles i artiklen her, og kommenteres af en række sagkyndige.

Inden etableringen af legepladser ved et kommende boligbyggeri i Egeris-kvarteret i Skive spurgte bygherren, Skive Andelsboligforening, børnene i foreningens andre bebyggelser, hvilken form for legepladser, de kunne tænke sig.

Stik mod bygherrens forventning blev resultatet af undersøgelsen, at børnene i realiteten sagde nej til en byggelegeplads. Omkring 200 børn blev spurgt, men kun 50-60 var direkte omfattet af undersøgelsen. Kun to gik ind for at få en byggelegeplads i tilslutning til de ejendomme, som andelsboligforeningen påbegynder til efteråret.

Udfaldet af undersøgelsen har vakt forundring i bestyrelsen for Skive Andelsboligforening. Ideens ophavsmand, inspektør Hilmer Jensen, der er formand for andelsboligforeningen, fortæller, hvilket grundlag undersøgelsen hviler på:

– Vore gårdmænd, der har daglig kontakt med børnene, talte med dem og forhørte sig, hvilken slags legepladser og legeredskaber, der stod højest på deres ønskeliste.

Børnene blev ikke spurgt, om de ville have den ene eller an-

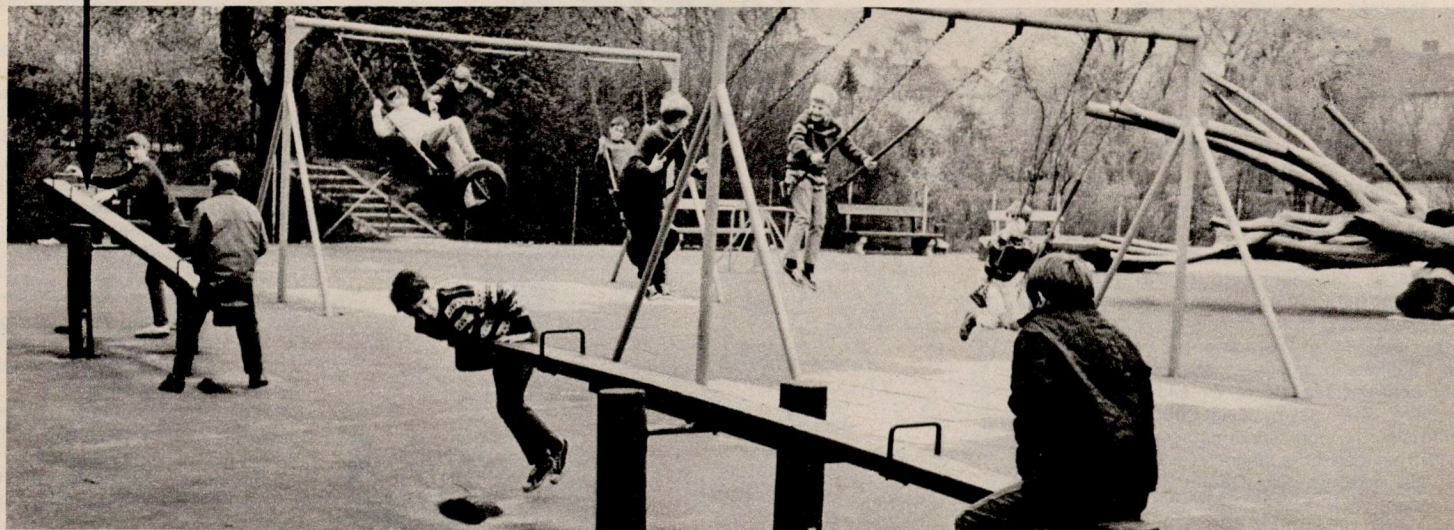
den slags. Vi spurgte dem simpelthen: Hvordan skal jeres nye legeplads være? Det viste sig, at de helst ville have dobbelte luftgynger, dobbeltvipper, o.s.v., altså næsten udelukkende traditionelle legeredskaber.

De adspurgte børn, der var i alderen 4-14 år, fik lejlighed til at formulere deres ønsker skriftligt, for de yngstes vedkommende med hjælp fra far og mor. Senere inviterede andelsboligforeningens bestyrelse dem til en sodavand, og man talte om sagerne.

Hvorfor sagde børnene nej til byggelegepladsen?

– De fleste mente, det ville blive for kedeligt i det lange løb. Mange af børnene havde i øvrigt set forskellige legepladser både sammen med gårdmændene og forældrene, og alligevel ville de helst have gynger og vipper. Jeg må tilstå, at det virkelig var overraskende for os at erfare, at byggelegepladsen ikke har større plads i børnenes hjerter.

Tanken om at tage børnene med på råd opstod efter, at inspektør Hilmer Jensen gennem længere tid havde observeret, at

disse ansvarsbevidste danskere...

8 ud af 10 familier
sparer regelmæssigt op
for at have en reserve,
f.eks. til børnenes uddannelse.

Vor compliment!

Er De med på det ansvarsbevidste hold,
så kom ind og tal med os,

— vi kan gøre
meget mere for Dem
end at hjælpe Dem
til et godt rygstød.

**ANDELS
BANKEN**

— lige noget for Dem

de traditionelle legepladser ved flere af for-
enings bebyggelser sjældent blev brugt
af børnene.

Efter i 9-10 måneder at have studeret
aktiviteten eller rettere manglen på aktivi-
tet på de almindelige legepladser, kunne
den tanke ikke undgå at strejfe bestyrelsen,
at man havde købt forkert ind.

– Og det er for dyrt, fortsætter Hilmer
Jensen. Konsekvensen af de tanker, vi
gjorde os, måtte derfor blive, at „forbru-
gerne“ skulle tages med på råd. Og resulta-
tet? De yngste beboere i Skive Andelsbolig-
forenings huse vil stadig helst have mere
traditionelle legepladser. Alligevel vil vi
også i fremtiden tage børnene med på råd,
slutter Hilmer Jensen.

Forældrene har kommenteret børnenes
ønsker, men er endnu ikke blevet hørt.
Først på andelsboligforeningens general-
forsamling til efteråret afgøres det, hvil-
ken form for legeplads, der skal etableres
ved Egeris-bebyggelsen.

Undersøgelser, der går ud på at finde frem
til børns legepladsønsker og -behov, foregår
på højt plan både herhjemme og i udlandet.

SBI, Statens Byggeforskningsinstitut,
har med økonomisk støtte fra 17 medlem-

– Véd planlæggerne nu, hvad børnene
vil have, og retter de sig efter det, som ud
fra undersøgelsens resultat må anses for
ønskeligt?

– Vi kan naturligvis ikke give nogen pat-
entløsning på, hvordan en legeplads skal
være, og hvordan børnene ønsker den, siger
civilingeniør Svend Jensen, leder af Statens
Byggeforskningsinstituts byplanafdeling,
som har foretaget undersøgelsen.

– Men vi har prøvet at tage så mange
faktorer som muligt i betragtning ved kort-
lægningen af børns udeleg. Undersøgelsen
er imidlertid langtfra omfattende nok til,
at man kan gå ud fra resultaterne og sige,
at sådan skal det være.

På baggrund af det, vi har fundet ud af,
skulle planlæggerne have gode muligheder
for at skabe et tilfredsstillende udendørs
legemiljø, men i realiteten ved de vel næp-
pe, hvad børnene vil have, fordi bestemte
slags legepladser ikke fungerer ens overalt.

I pjecen beskæftiger SBI sig blandt andet
med hustypens (høj- eller lavhus) indvir-
ken på, hvor ofte børnene leger ude, lege-
pladsernes placering i forhold til boligen og
trafikken omkring bolig- og legeområdet.

Man har desuden forsøgt
at beskrive børnenes valg
af legesteder og deres be-
hov og adfærd på forskel-
lige alderstrin.

– Det er overordentligt
vigtigt og efter vort skøn
en betingelse, at børn un-
der leg er i sikkerhed for
den kørende trafik, fort-
sætter civilingeniør Svend
Jensen.

– Legearealerne skal og-
så ligge rigtigt i forhold til
boligen, fordi jo længere
væk fra hjemmet legeplad-
sen ligger, jo mindre bliver
den benyttet. Det er i øv-
rigt forbløffende, så mange
forældre, der ifølge under-
søgelsen hellere vil have
parkeringspladser tæt ved
boligen i stedet for lege-
pladser.

Hvis friarealerne ved et boligbyggeri
ikke er så store, at de kan rumme alle
de ønskede legepladser, er det nyttigt at
anlægge dem, der kan være der, på en
sådan måde, at de kan ændres, efterhånden
som børnene bliver større.

Grunden til, at visse legepladser i nyere
boligområder står tomme, er formentlig
den, at børnene er vokset fra dem. Vor
undersøgelse fastslog i denne forbindelse, at
de færreste forældre tænker over, hvad
der bydes på af lege- og opholdsarealer, in-
den de flytter til et nyt sted, men det hæn-
ger vel nok sammen med den eksisterende
boligsituation, slutter civilingeniør Svend
Jensen.

Der har været stor interesse for SBI-
pjecen blandt medlemmerne af Fællesorga-
nisationen af Almennyttige danske Bolig-
selskaber, og de mest aktive af de 431 bolig-
foreninger og -selskaber, der er knyttet til
Fællesorganisationen, holder diskussions-
møder med pjecen som oplæg.

Undersøgelsen og dermed udgivelsen af
pjecen er blot et af de mange forsøg, Fæl-
lesorganisationen har gjort for at skaffe
bedre legepladser ved boligforeningernes
huse.

– Vi har prøvet en mængde forskellige
muligheder for at finde frem til den helt

rigtige slags legepladser, fortæller fuld-
mægtig Leif Nielsen fra Fællesorganisa-
tionen.

– For et par år siden udgav vi pjecen
„Levende leg“, der er udarbejdet af stads-
arkitekt Børge T. Lorentzen, Rødovre, og
i vort blad „Boligen“ har vi offentliggjort
en serie svenske undersøgelser om børns
udemiljø.

– Efter hvilke retningslinier har man
hidtil inden for Fællesorganisationen an-
lagt legeområder?

– Det har været og er for så vidt stadig
bygherren (boligforeningen eller boligsæl-
skabet) og beboerne (boligforeningens med-
lemmer), der i fællesskab bestemmer, hvor-
dan legepladserne skal være.

Pjecen har skabt røre blandt medlem-
merne, og der er håb om, at nogle af ide-
erne vil blive bragt til udførelse, da der i
nybyggerier i dag i højere grad end tid-
ligere er mulighed for at give børnene gode
legeområder, fordi boligområdet som hel-
hed er større.

Stadsarkitekt Børge T. Lorentzen, Rød-
ovre kommune ved København, der som
nævnt har udarbejdet pjecen „Levende leg“
for Fællesorganisationen, er varm tilhæn-
ger af byggelegepladser og har holdt ban-
neret højt over de første af slagsen. Det
er dog ikke ensbetydende med, at han sy-
nes, byggelegepladser er det eneste salig-
gørende.

– Man skal studere børns færden for at
vide, hvilke behov de har, mener stadsarki-
tekt Lorentzen. Det er efter behov, virke-
trang og alder, legepladsen skal udformes.
Byggelegepladser er ikke den eneste rig-
tige tumleplads for børn, men til gengæld
er de eksisterende traditionelle legepladser
en slags aflad, de voksne køber sig, fordi
ungerne jo skal have et sted, hvor de kan
udfolde sig. At disse steder i mange tilfælde
kun benyttes sjældent, er da et tydeligt
bevis på, at børnene ikke vil have dem. De
trives ikke på pladserne, fordi de er for
kedelige.

– Naturligvis skal arkitekter og bygher-
rer tage børnene med på råd ved anlæggel-
sen af en legeplads, men grundlaget for, at
de virkelig kan få at vide, hvad børnene
vil have, må være, at børnene kender de
forskellige typer legepladser og redskaber.

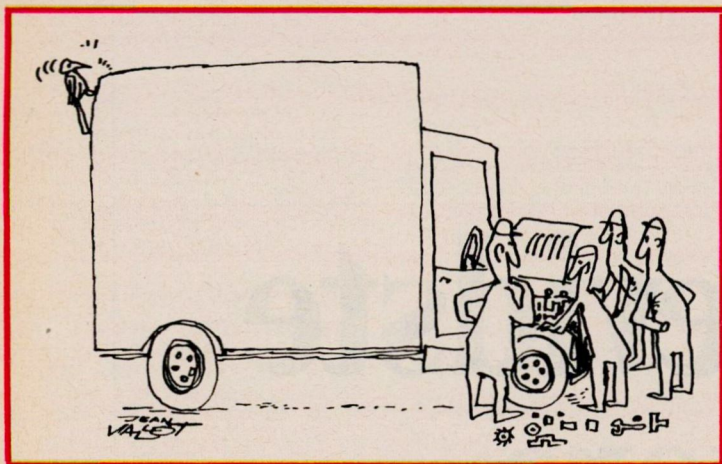
Professor i børnepsykologi Thomas Sig-
sgaard mener, at det i første omgang er
vigtigt overhovedet at få etableret en lege-
plads.

– Der er ikke sket overvældende meget
inden for legeplads-arkitekturen i mange
år, og legemulighederne i byerne reduceres
næsten hele tiden på grund af det stigende
byggeri, siger professor Sigsgaard, men de
voksne må være forpligtet til at give bør-
nene et godt sted at lege.

– Variationsmulighederne er hurtigt ud-
tømt på en legeplads med gynger og vipper.
Det ville være mere konstruktivt udviklen-
de, om de også fik en byggelegeplads.

– Skal man tage børnene med på råd,
når der anlægges legepladser?

– Jeg tror ikke, børn har ret store for-
udsætninger for at tage stilling til, hvad
de vil have, men man kan da give dem
flere slags legepladser. De voksne må først
tilrettelægge, hvordan legeområdet skal
udformes, og når børnene har prøvet plad-
serne, kan man tage dem med på råd – og
derefter håbe på, at der er mulighed for
at foretage eventuelt ønskede forbedrin-
ger! slutter professor Sigsgaard.

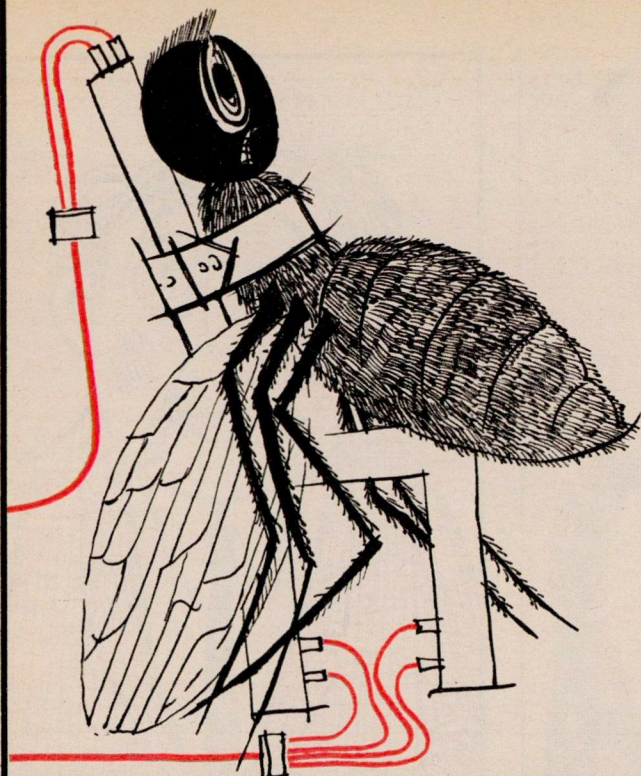

mer af Fællesorganisationen af Almennyttige danske Boligselskaber foretaget en så-
dan undersøgelse, og resultatet er nedfæl-
det i en pjece, der udkom i foråret, „Plan-
lægning af børns udemiljø i etageboligom-
råder“ hedder den.

Undersøgelsen er foregået dels ved ob-
servationer, dels ved interviews af børn og
voksne i to nyere boligbyggerier i Køben-
havn: Tingbjerg og Søndermarken, og den
strakte sig over to dage.

På legepladserne og opholdsarealerne
stod en række SBI-medarbejdere, som
hvert femte minut noterede, hvor mange
børn, der befandt sig på pladsen, hvor læn-
ge de var der, og om de var sammen med
en voksen. Den anden del af undersøgelsen
bestod i interviews af 300 udvalgte familier,
150 ved hvert af de to byggerier.

Spørgsmålet, om den ene slags legepladser
bør foretrækkes fremfor den anden, beskæf-
tiger undersøgelsen sig ikke med, men det
understreges dog, at hver aldersgruppe har
forskellige behov for udfoldelse udendørs.
Legepladsernes indretning må derfor ske
under hensyntagen hertil. De to undersøgte
bebyggelser er, hvad legeanlæg angår, ret
traditionelt udformet, dog har Tingbjerg
fået en stor byggelegeplads, siden under-
søgelsen fandt sted.

FLUERNE *skal henrettes i den* ELEKTRISKE STOL

Frygten for forureninger fører til nye metoder i bekæmpelsen af insekter. – En moderne fødevarerfabrik skal ligge som en borg omgivet af voldgrave

Sommer. Sol, varme – og fluer. På denne årstid mindes man om, at en af de gammelkendte plager eksisterer i bedste velgående, selv om de har været lidt i baggrunden under den debat, der med rette er rejst om de nye menneskeskabte forureninger.

Blandt de mest debatterede stoffer er netop insektmidlerne, DDT og lignende klorgifte, der under anden verdenskrig blev brugt af de allierede hære som et meget effektivt middel mod utøj og fluer og dermed også mod de smitsomme sygdomme, der overføres af insekter.

Herhjemme har vi allerede længe haft meget strenge restriktioner mod brugen af disse midler. I stalde og overalt, hvor der er mulighed for, at de kan komme i forbindelse med fødevarer, må de ikke anvendes.

Hvad bruger man så i fødevarerindustrien, hvor det er af afgørende betydning at holde insekter af enhver slags borte?

Der findes en gruppe gifte, som i modsætning til DDT nedbrydes hurtigt og derfor ikke skulle give fare for ophobning i andre dyr og forurening af naturen. Disse gifte kan til gengæld give afsmag. Desuden er tanken om eventuelt „påvirkede“ fluer under ingen omstændigheder rar, hvor der er fødevarer. Skal fluerne udryddes med gift, må den i hvert fald være øjeblikkeligt virkende, og hver enkelt eksemplar må rammes for sig, så man kan sikre sig, at offeret fjernes straks.

Metoden er næsten lige så besværlig, som den *Ludvig Holberg* foreslog i en af sine epistler – for spøg skal det indrømmes. Komediedigteren anbefalede at fange fluerne i hånden, „forfra ikke bagfra“ og kaste dem i et kar vand.

Så er det langt nemmere at ombringe fluerne i en elektrisk stol.

Også det kunne lyde som en vittighed, men dette system har vist sig at være et af de hidtil mest effektive mod insekter, hvepse og spyfluer især, i fødevarerfabrikker og butikker. Det består af nogle strømførende gitter, der ophænges under loftet. I forbindelse med gitterne er installeret lysrør, som udsender meget kortbølget lys. Det er usynligt for menneskeøjne, men det tiltrækker fluer og hvepse endnu bedre end en krukke honning. Når de rammer det strømførende net, dræbes de øjeblikkeligt og falder ned i en opsamlingsbakke.

Chefen for FDBs Centrallaboratorium, dr. techn. *L. J. Okholm*, fortæller om en fabrik, hvor man var helt overbevist om at have udryddet alle fluer. Alligevel lå der 30 døde fluer i den elektriske stol en uge efter, at den var ophængt som en ekstra sikkerhedsforanstaltning. I betragtning af, at Statens Skadedyrslaboratorium med et lignende apparat fangede omkring 20.000 hvepse i én bagerbutik i løbet af en eftersommer,

lyder 30 fluer måske ikke af så meget. Men en enkelt flue kan bære en masse bakterier og andet smitstof rundt.

Rengøringsvanvid en dyd

På FDBs Centrallaboratorium er insektbekæmpelsen kun et enkelt led i en permanent kamp mod forureningen af fødevarer. Der er masser af andre trusler mod hygiejnen. Trusler, som vi almindelige forbrugere ikke tænker over til daglig. Derfor kan man måske også ind imellem tage sig til hovedet over hygiejnikernes krav. Men ved man først lidt om, hvilken ravage tilsyneladende bagateller kan afstedkomme, forstår man, at kravene ikke er så overdrevne endda. Også at de må skærpes i takt med den udvikling, der gør industrien til kokkepege for flere og flere mennesker.

Den svenske Alvesta-epidemi i 1953 er et afskrækkende eksempel på, hvor galt det ellers kan gå – 9000 tilfælde af musetyfus, 103 med dødelig udgang var følgen af dårlig hygiejne på et eneste slagteri.

De folk, der skal overvåge hygiejnen på en fødevarerfabrik, bør i virkeligheden være udstyret med noget i retning af rengøringsvanvid, en helt detektivisk sans for enhver blot mulig trussel mod renligheden og i tilgift et opfindersnille af helt Storm P'sk frodighed. En god portion psykologisk viden om både mennesker og dyr er heller ikke af vejen.

Farlige fugle

Der er flere dyr at tage sig i agt for, end man almindeligvis forestiller sig. Mus og rotter kender alle som alvorlige smittebærere. At alle andre insekter er lige så uvelkomne som fluer, siger også sig selv.

Men fugle? Hvem tænker på, at de også er et alvorligt problem og et af de sværeste at komme til livs.

Op dog. „Mågerne flyver, taber de noget?“ – Ja, højst sandsynligt, og i betragtning af, at 5 pct. af alle måger er befængt med tyfus og ca. 30 pct. med coli-bakterier, er det forståeligt, at de elegant svævende fugle er et uvelkomment syn, hvor der er fødevarer. Der har da også være udponset mange metoder for at holde dem borte.

Et nettag af nylonsnore har vist sig at være det mest effektive. Nettet behøver ikke at være så forfærdelig tæt. En meters afstand mellem trådene er nok. Man bruger systemet på HBs kødvarerfabrik på Strandboulevarden i København. På FDBs kød- og viktualiefabrik i Viby får man nu et lignende net.

Duer er bestemt heller ikke sundhedsapostle. Rundt regnet en trediedel af dem er inficeret med musetyfus. I Tyskland havde man for nogle år siden en serie tyfustilfælde, som kunne føres tilbage til et dansk

Mis går en tur

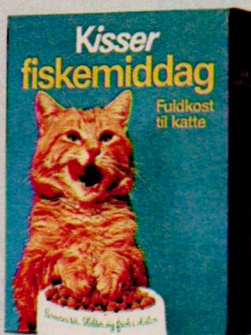
Fyld madskålen op med Kisser. Se hvor mis kommer og smager. Ta'r et par småbidder, (den er helt vild med det). Går en lille tur igen. Det er kattens naturlige måde at spise på. En bid i ny og næ. Ikke det hele på én gang.

Mis kommer tilbage. Kisser er stadig lige nærende, velsmagende, frisk. Det gør mis glad. Den ta'r nogle ordentlige mundfulde (men spiser sig ikke helt mæt). Ta'r sig så en rigtig kattelur.

Flere timer senere. (Eller måske et par dage senere, hvis De er taget på week-end). Mis kommer tilbage efter mere Kisser. For der er stadig frisk Kisser at komme tilbage til.

Kisser holder sig frisk

Kisser er den ny, nærende kattefuldkost i tør form, der lader mis spise helt efter sin egen spiseplan. Prøv allerede i dag og se, hvor mis elsker Kisser med frisk fiskesmag. Det er så nemt. Ingen stærk lugt. Ingen opbevaring i køleskab. Men en god økonomi og en glad kat.

eksportslagteri, der havde haft den meget dårlige idé at opslå et dueslag på sin grund. Der er et middel mod dueplagen. En limagtig masse, der smøres på duernes siddepladser. Duerne letter igen så snart de mærker det under fødderne, og efter et eller to forsøg opgiver de landingspladsen. Det kan ikke bruges hvor som helst, og påsmøringen må kun foretages af fagfolk. Dyrplageri skal undgås.

I Amerika har man også forsøgt med p-piller til duerne. Det strandede på den hakkeorden, der hersker i dueverdenen. De stærkeste tog så kraftigt for sig af retterne, at de blev forgiftede, medens de svagere ikke fik lov at komme til fadet og derfor formerede sig lige så uhemmet, som de plejede.

Stære og spurve er også problemfugle. Skræmmelyde er prøvet mod stære, men det virker kun en tid. I en kirsebærplantage oplevede man, at stærene efterhånden ligefrem kom flyvende til, når skræmmelyden satte ind efter en længere pause. Åbenbart var de kommet til at opfatte lyden som en middagskloke, der mindede om, at nu var det tid til kirsebær.

Spurvenes tilpasningsevne er ikke mindre. På et større lager påstår man, at de stedlige gråspurve har opfundet en særlig flyveteknik, så de kan få de fotocellestyrede porte til at åbne sig. Kan de slippe afsted med det, bygger de meget gerne deres rede oven på lysstofrørens tændspole, hvor der er lunt og rart. Men lige så hyggeligt det kan være med en fuglerede i haven, lige så kedelig er den at have inden døre. Ikke blot på grund af, hvad der nu engang falder af fra sådan en rede, men også på grund af spurvenes mange pensionærer. Der kan være et sandt mylder af mider og andet godt i en fuglerede.

Høg over spurve

Med de nuværende muligheder for at holde småfuglene væk fra fabriksområderne er en tæmmet jagtfalk ikke den mest realistiske løsning. Den bruges på en militær flyveplads for at holde mågerne i skak. En lignende udvej brugtes i Krystalpaladset, verdens første glas-hus, der blev bygget til verdensudstillingen i London i 1851. Under opførelsen var der sluppet spurve ind. Skyde dem kunne man ikke på grund af glaserne. Problemet blev forelagt *Dronning Victoria*, der indkaldte selve sejrherren fra Waterloo, hertugen af *Wellington*, til kamp mod spurvene. Den da 82-årige feltherre kom ridende op til London, så træt på dronningen, sagde „Brug spurvehøge, Madam“ og red hjem igen.

På en fødevarerfabrik ville det dog være at fordrive ondt med ondt, hvis man satte falke eller høge ind i fuglebekæmpelsen. Hvad man gør i stedet, er at holde fabrikkernes omgivelser så rene som muligt og så lidt tillok-kende som muligt for dyr af alle arter.

På en nøgen ø

Alt det grønne, som ellers breder sig i moderne industrikvarterer, må man afstå fra i levnedsmiddelindustrien, mener dr. Okholm. En tids-svarende fødevarerfabrik skal helst ligge som en borg, på toppen af en nøgen asfalteret ø, omgivet af en voldgrav eller i hvert fald en rende med klorvand. Ingen pyntelige træer og buske, der kan stå som spild-, papir, og insekt-samlere, men projektører, så anlægget er be-lyst døgnet rundt. Det holder musene borte. De færdes nødt på åbent, oplyst terræn.

Dyr kan trods alt holdes ude, selv om det kan være besværligt nok. Mennesker kan ikke undværes, og de kan ikke undgå at føre snavs med sig, når de kommer udefra. Der kan hænge meget ved et par skosåler, og selv om skiftefodtøj er almindeligt, kan det være nød-vendigt med yderligere sikring. Derfor indret-ter man soppebassiner foran indgangene til alle rum med uindpakkede fødevarer. I bas-sinerne er der klorvand eller andet desinfi-cerende. De skal blot være få millimeter dybe, lige nok til at rense skosålerne. Alligevel må de placeres, så man ikke kan undgå at træde i den. Det er ikke alle mennesker, der har be-varet barndommens fryd ved at træde i vand-pytter.

Hygiejnikerne kan heller ikke tillade sig nogen større tillid til menneskene i kapitlet håndvask. Virksomhederne må indrettes såle-des, at der er let adgang til håndvask overalt og sådan, at man ikke kan komme uden om at vaske hænder, når det er påkrævet. Des-uden må der være sørget for, at man ikke efter håndvasken kommer til at røre ved even-tuelt inficerede genstande – vandhaner, lys-kontakter og dørhåndtag. Det kan gøres på mange måder – f. eks. med fodkontakter til vand og lys og med automatisk døråbning. Det snedigste er dog nok det system, som en fabrik for baby-mad har. For at åbne dørene fra toilet-afdelingen skal man trykke på to knapper, som man kun kan komme til ved at dykke begge hænder gennem en desinficerende væske.

Alt dette sigter først og fremmest på at und-gå skadelige bakterier og andre usynlige uren-heder. Der er også mere håndgribelige ting at tage sig i agt for. Søm, skruer, elastikker, sejlgarn, mærkesedler eller cigaretskod. De færreste forbrugere bryder sig om den slags ekstra krydderier i maden.

Bedst er det naturligvis helt at udelukke muligheden for vildfarne løsele. Det må også arbejdstøjet indrettes efter. FDEs Central-laboratorium har derfor blandt meget andet til hygiejnens fremme også påtaget sig op-gaven som modeskaber og creeret en serie arbejdsdragter. De er enten lommeløse eller

kun udstyret med indvendige lommer. For lommer indbyder til at gemme, men ved at sætte dem indvendig kan man da i hvert fald hindre, at indholdet falder ud.

Til speciel sikring mod metaldele har man en såkaldt magnetdetektor. Dette apparat skal alle produkter passere på vej til pakningen, og det er så fintmær-kende, at det reagerer på selv de mindste metalstumper.

Kærlighed og skinke

Selv med den største påpasselighed og kontrol kan der dog ske sære ting. En engelsk konserverfabrik fik engang en meget forståelig reklamation over en dåse forloren skinke med indlagt kærestebrev.

Brevet viste sig at stamme fra en ung dame i fabrikkens emballageafdeling. Hun

havde forelsket sig i en kollega i det til-stødende påfyldningslokale og kunne ikke styre sine følelser, men lagde en seddel med ordene „Kære John, du ved jeg el-sker dig“ i en af de tomme dåser, som med transportbåndet gled ind til den ud-kårne. Desværre var den kære Johns tan-ker åbenbart hverken hos damen eller hos dåserne, så dåseposten gled uset ud.

Den slags hører til undtagelserne, som er svære at gardere sig imod. Men ellers er kontrol og atter kontrol vejen til at sikre kvaliteten af de industrielle føde-varer. Og sidste led i kontrollant-kæden er forbrugerne. Derfor skal vi elske kla-gerne, siger dr. Okholm, der kan være fejl eller irritationsmomenter, vi har overset, og som vi må kende, før vi kan rette dem.

ELLEN MUNKGAARD RASMUSSEN

Der er
mere tobak
i BAT

BAT er fuld af virkelig god og udsøgt tobak med en smag så mild og aromatisk. Derfor foretrækkes BAT af rygere, der sætter pris på en mindre og kompakt cerut uden samtidig at måtte give afkald på den store ceruts fulde tobaksnydelse.

Kr. 5,85 for 10 stk.

BAT
CERUT

89% STIGNING I DET EUROPÆISKE FÆLLESINDKØB

De europæiske brugsforenings-fællesforeninger – ialt 16 med en samlet omsætning på over 40 milliarder kroner – der er tilsluttet den internationale kooperative engroshandelskomité (CWC), foretog i 1968 fællesindkøb af de såkaldte non-food-varer (manufaktur og isenkram m.m.) til et samlet beløb af 130 mill. d. kr. – en stigning på 89 % i forhold til 1967, oplyste formandsberetningen på FDBs generalforsamling. De største samkøb er foretaget indenfor varegrupperne camping/sport og tekstil, men også i de øvrige grupper: legetøj, haveredskaber/værktøj og ure/optik, (de sidstnævnte to områder toges op i 1968) kunne man notere fine resultater. I 1969 startes samarbejdet i en ny gruppe, nemlig hvidevarer, hvor der også har vist sig at være store fælles interesser.

På levnedsmiddelområdet har samarbejdet været koncentreret om varegrupperne kaffe, the og frugtkonserver, hvor bestræbelserne er gået ud på i fællesskab at udnytte de oversøiske indkøbskontorer, som de kooperative engroshandelsorganisationer råder over. Stigningen i den koordinerede omsætning har f. eks. på dette område været 55 % for kaffe, 40 % for the og helt op til 300 % for frugtkonserver.

Nærværd 10 mill. kr. i dividende

Bestyrelsens og repræsentantskabets indstilling til FDBs generalforsamling om det regnskabsmæssige overskuds fordeling blev enstemmigt vedtaget.

Til disposition var kr. 21.861.049, som (i tusinde kr.) fordeles således (sammenlignet med det forudgående år).

	1968	1967
6 pct. rente af andelskapital . .	6.442	5.765
1/2 pct. dividende af samlet omsætning kr. 1.947.729.162	9.739	8.866
Henlæggelser til skatter	4.000	4.000
Til næste år overføres	1.680	590
	21.861	19.221

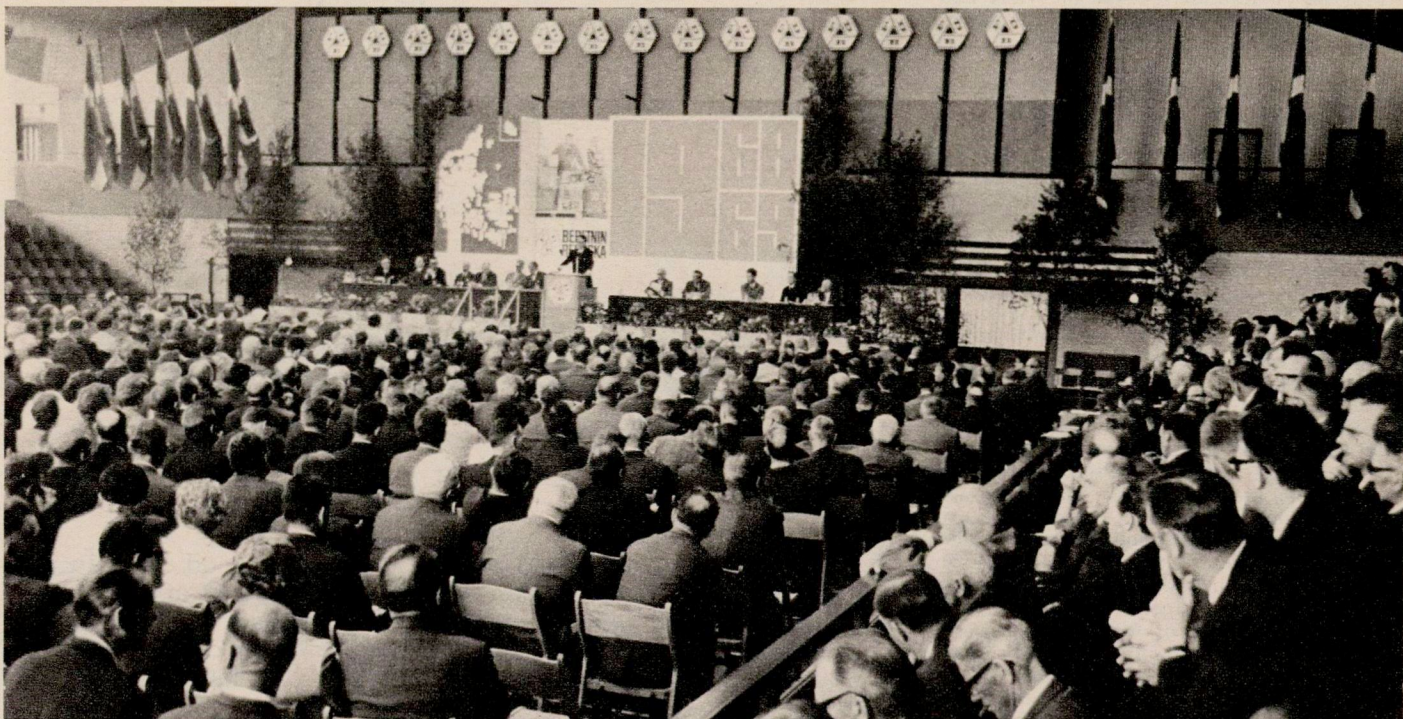
NYT HUSMODER-ORGAN

Brugsforeningsbevægelsens husmoderudvalg, som for et par år siden afløste de tidligere kooperative husmoderforeninger, er nu blevet reorganiseret på den måde, at oplysningsudvalgene ved FDBs 7 centralafdelinger udover landet hver udpeger tre kvindelige repræsentanter til et landsudvalg. Disse suppleres med de kvindelige medlemmer af FDBs repræsentantskab (for øjeblikket tre) og de udgør samlet et husmoderforum, der dels kan rådgive FDBs oplysningsråd, dels repræsentere udadtil i særlige husmoder- og husholdnings-anliggender.

STØTTE TIL ULANDS-ARBEJDET

Andelsudvalget, FDB og Det kooperative Fællesforbund er repræsenteret i et „særudvalg for andelspørgsmål“, som ulandsstyrelsen fornylig har nedsat. Udvalget har allerede været indkaldt til 5 møder, hvor særudvalget er blevet anmodet om at kommentere forskellige andelsmæssige bistandsprojekter, herunder et brugsforeningsprojekt i Pakistan og oprettelse af et andelsinstitut i Ceylon – fremgik det af formandsberetningen på FDBs generalforsamling. Endvidere er særudvalget blevet orienteret om en række igangværende projekter – bl. a. i Kenya og i Tanzania, hvor 27 danske andelseksperter er placeret.

Formanden betegnede det som en gevinst, at de ministerielle embedsmænd gennem etableringen af dette udvalg har sikret sig adgang til at få vurderinger af folk med forstand på andelsbevægelse, inden de foretager deres indstillinger vedrørende store statslige bevillinger i disse sager.

Stor som sædvanlig! Som sine forgængere blev FDBs generalforsamling i Stadionhallen i Esbjerg en storslået demonstration af den styrke, brugsforeningerne besidder i kraft af sammenholdet omkring deres top-organisation. Den mægtige hal dannede rammen om en forsamling på op mod to tusinde delegerede og gæster fra hele landet. Som det hører sig årstiden til var hallen smykket med frisk udsprun-

get løv og dekorative blomsterarrangementer. Talerstol og tribune var festlig flankeret af flag og illustrations-symbolik, således som det ses på ovenstående billede af et udsnit af den store forsamling.

Formanden **Lars P. Jensens** og førstedirektør **Ebbe Groes'** beretninger gengives i uddrag i forskellige emnegrupper, dels på siderne 6-7, dels i mindre artikler og notitser andre steder

i bladet. De indlæg, som deltagerne i diskussionen fremkom med, er omtalt i forbindelse med de emneafsnit, de refererede sig til.

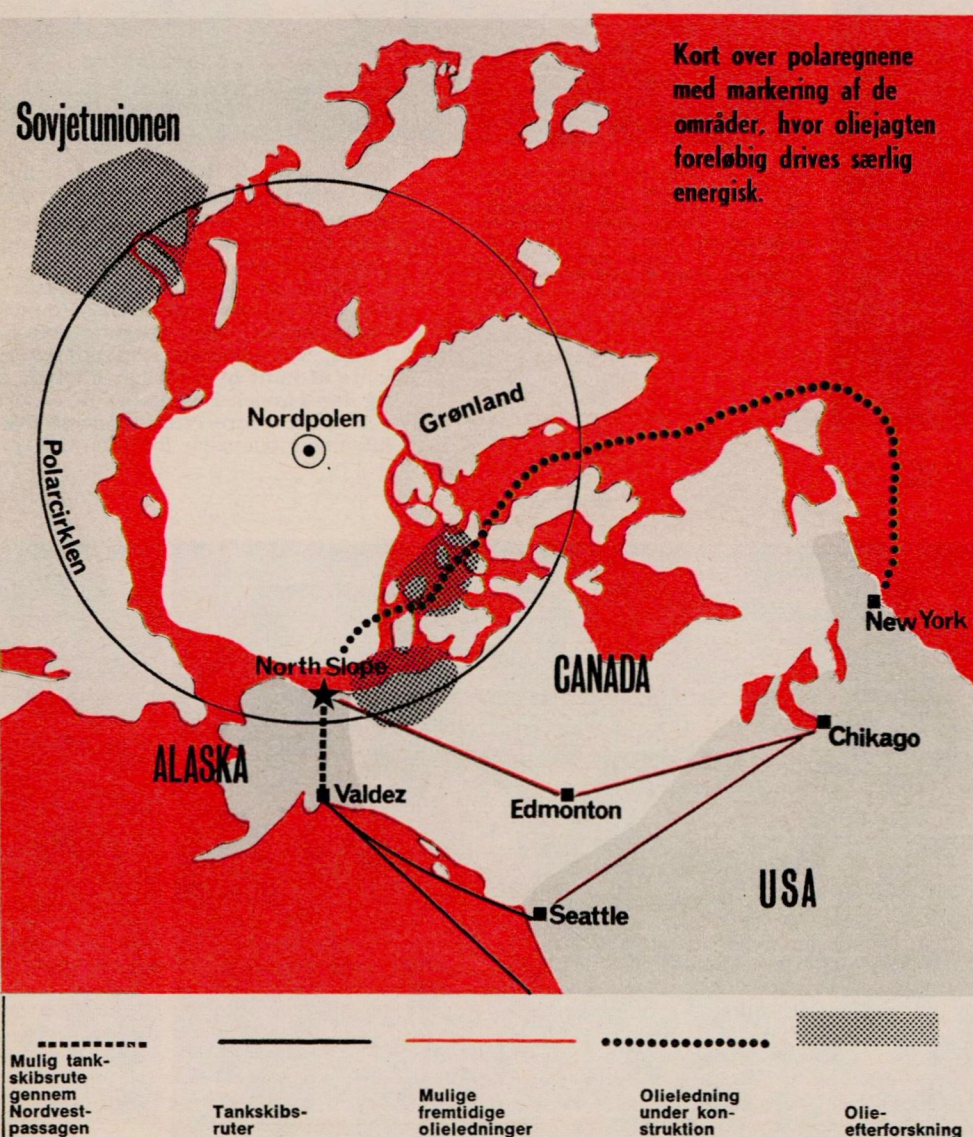
Beretning og økonomiberetning, samt bestyrelsens og repræsentantskabets forslag til overskuds fordeling vedtoges enstemmigt.

Generalforsamlingen ledes af repræsentantskabets formand, forstander **Knud Poulsen**, Skåde ved Århus.

Det SORTE guld

under den HVIDE sne

To vellykkede olieboringer i det nordligste Alaska har skabt forventninger om et olieeventyr – også i andre lande i det arktiske område. Læs her om betydningen af de nye oliefund, som måske kan betale alle Alaskas statsudgifter, og om den vældige indsats, det kræver at være med i den arktiske olieagt...

Olieagtens tyngdepunkt er ved at flytte sig fra Mellemøstens hede sandstrækninger til det arktiske områdes isørkner... erklærede en af USAs førende oliesøgnings-konsulenter for nylig. En ren oliefeber er ved at forplante sig hele Polarcirklen rundt.

I Alaska pukler tretten olieselskaber løs med prøveboringer i det vildest mulige tempo. Cirka 1000 borefolk arbejder døgnet rundt både i 40 graders frost, og når tøbruddet skaber et meterdybt morads.

I arktisk Canada er 90 millioner tønder land blevet belagt med borekoncessioner alene i løbet af det sidste år, og et firma har sikret sig boreretten til uhyre områder uden for den canadiske nordkyst – uden at nogen foreløbig ved, hvordan man skal gennemføre en olieboring i et isfyldt polarhav.

I Sovjetunionen har olieagt siden en gang i begyndelsen af 1960'erne været udstrakt til landet nord for Polarcirklen, og man mener at have sikkerhed for vældige oliereserver i det nordvestlige Sibirien.

Tilbage er Grønland, og det vil heller ikke blive uberørt af oliefeberen. Både danske og udenlandske selskaber har meldt sig som interesserede i en koncession på olieefterforskning langs den grønlandske vestkyst. Det er de lettest tilgængelige og tættest beboede dele af Grønland, der i første omgang er tale om, men stiger feberkurven fortsat lige stejlt, vil der sikkert dukke olieagtere op, som ikke viger tilbage for ekspeditioner til de isfri områder i det nordligste Grønland – tusind kilometer eller mere fra al civilisation.

Olieagt er overalt, men i særlig grad i de arktiske egne, et hasardspil – med større indsatser og mindre gevinstchance end i næsten nogen anden branche. Det gamle billede med at finde en nål i en høstak slår slet ikke til her. „Høstakken“ er et område på tusinder af kvadratkilometer og „nålen“ ligger gemt kilometerdybt under is og klipper eller evigt frossen jord. Men gevinsten er også derefter, hvis man er en af de heldige.

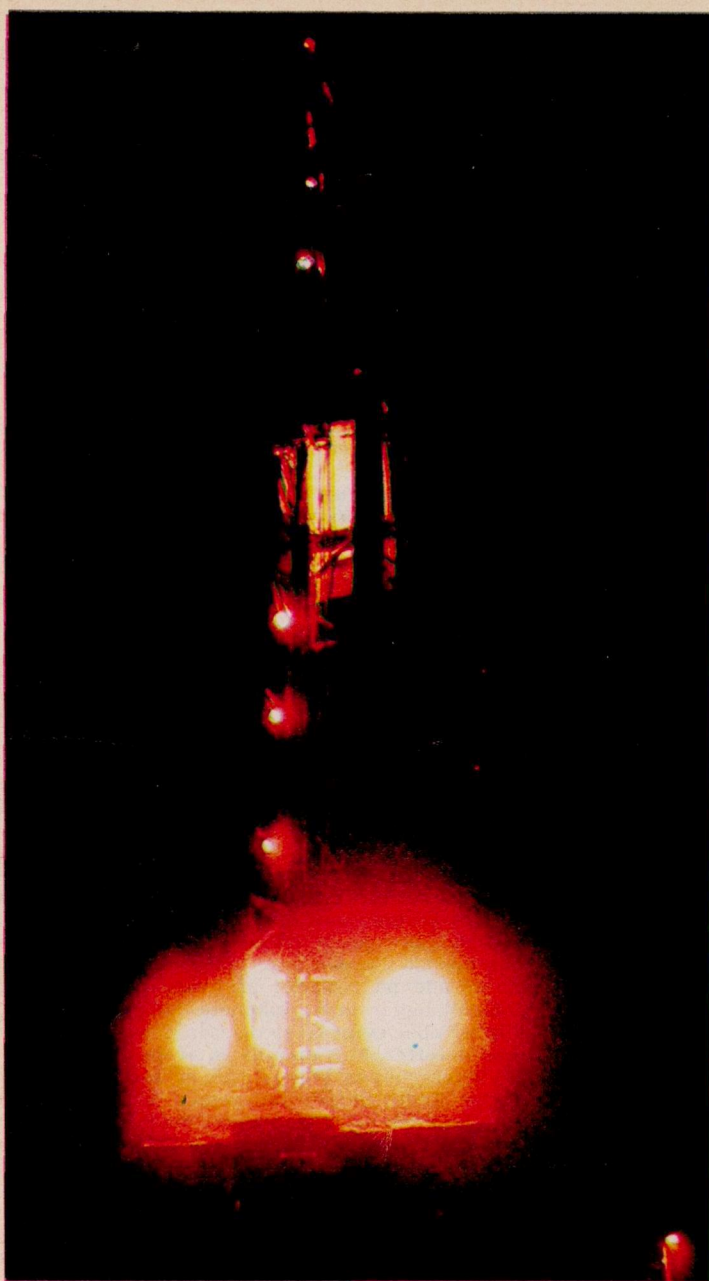
Vindergruppen i dette spil er foreløbig til at overse. Indtil videre kan nemlig kun én af deltagerne i den arktiske olieagt prale med et fund, som er værd at udnytte. (Her ses bort fra Sovjetunionen, hvis forskningsresultater ikke kendes i detaljer). Den ene heldige er et konsortium af to halvstore amerikanske olieselskaber, *Atlantic Richfield* og *Humble*.

I 1967 gennemførte de deres første boring i *North Slope*-området ved Alaskas nordkyst. Det kostede 30-35 millioner danske kroner at lave et 3-4 kilometer dybt hul i jorden – og der var ikke en dråbe olie i det. Konsortiet bestemte sig for at tage én chance til – og kun én. Boreholdet riggede sit boretårn op ved *Prudhoe Bay* og i februar i fjor fandtes olie i cirka 3000 meters dybde. Et nyt forsøg en halv snes kilometer sydligere gav også olie.

De to borings resultat er foreløbig hvad man har af håndgribelige realiteter at bygge forventningen om et arktisk olieeventyr på. Men det har været tilstrækkeligt til at hensætte den internationale olieverden i mild ophidselse og staten Alaska i søde drømme om en indtægtskilde, der kan overflødigøre skatter og afgifter på alt andet end lige råolie.

Indtil fundene ved *Prudhoe Bay* havde man kunnet erhverve olieborings-koncessioner i *North Slope*-distriktet for en udbetaling helt ned til 50 cents (knap 4 kr.) pr. tønde land og et lignende beløb i årlig afgift. Alligevel havde staten ikke kunnet afsætte olierettighederne til nær hele området. Nu i efteråret bortliciteres de resterende parceller (på ca. 10 kv.km stykket), og man regner med, at de kontant vil indbringe, hvad der svarer til Alaskas statsudgifter i adskillige år (budgettet for næste finansår er på godt en milliard danske kroner).

Dertil kommer imidlertid skatter og afgifter på den olie, som måtte blive udvundet. Hvis olieagterne svarer til det

▲ Da boreområdet ligger nord for Polarcirklen, er der en del af året nat døgnet rundt, og så minder boretårnene på lidt afstand om en raket i affyringsøjeblikket.

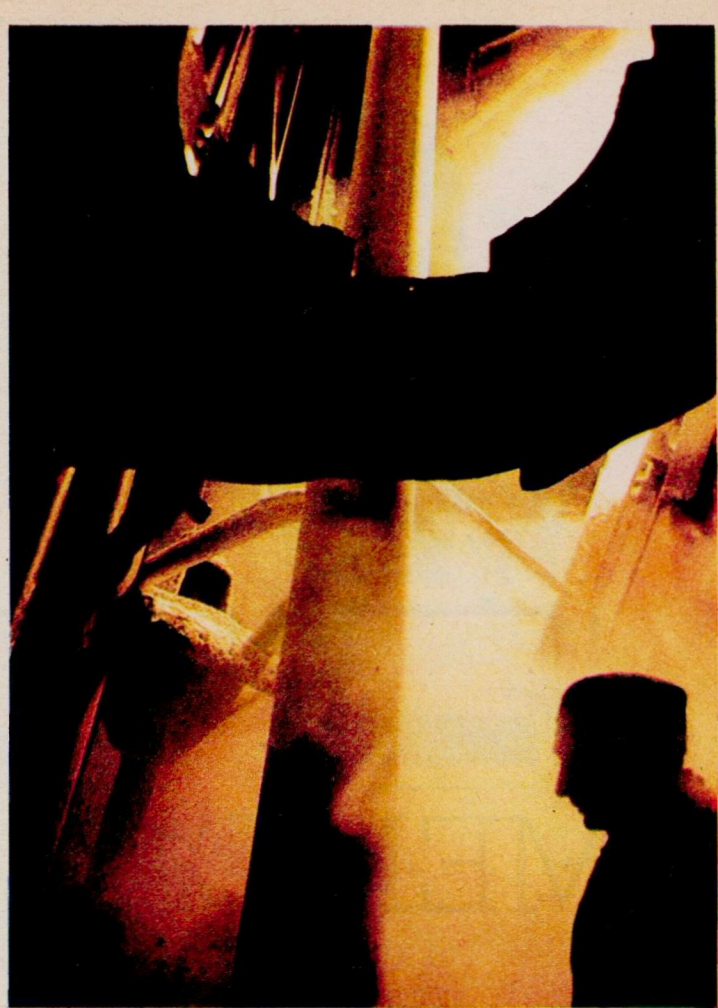
Materiellet giver op overfor kulde, før end mennesker gør det, siger man på oliefeltet ved Polarkysten. Frost har nogle gange fremkaldt metaltræthed, som f. eks. har fået oliebor til at knække, men mændene fortsætter, skønt de ofte må arbejde næsten uden beskyttelse i en blidende polarstorm.

forventede, vil disse årlige statsindkomster så nogenlunde kunne dække samtlige statsudgifter. Unægtelig en behagelig form for kildeskat end den, man opererer med i de fleste andre lande.

Regnet pr. indbygger vil Alaska blive en af de rigeste stater i USA (og dermed i hele verden), siger borgmesteren i Fairbanks, 600 kilometer fra oliefeltet. Enkelte af hans bysbørn har allerede sikret sig deres andel. En lokal apoteker erhvervede i 1967 boreretten til nogle kvadratkilometer ødemark for 4800 dollars pr.

◀ Nye sektioner af boretårnet. De 4 nye sektioner vil give 160 flyvninger for oliefeltet.

det samme i årlig afgift. Hans samlede investering nåede op på en lille halv snes tusinde dollars, inden han afstod sine rettigheder – for 2 millioner dollars (15-16 millioner kr.) i udbetaling, plus et noget større beløb, hvis der findes olie på stedet og endelig 25 pct. af det eventuelle udbytte. Adskillige andre grundspekulanter, ejendomsmæglerne (som ofte skal have 25 pct af salgsprisen) og de lokale flyveselskaber, som tager 25.000 kr. for en tur-retur-flyvning med fuld last til oliefeltet, har heller ikke grund til klage.

Nogen lokal befolkning i North Slope-området findes ikke. De få eskimoiske familier, som oprindeligt hørte hjemme her, flyttede til de omliggende byer lige efter 2. verdenskrig.

Både private og myndighedspersoner er allerede ved at leve sig ind i en fremtidsdrøm om Alaska som en slags arktisk *Kuwait*, og man har i al fald lært så meget af de arabiske oliesheikere, at man er begyndt at tale om en stramning af Alaskas afgifter på olieudvinding.

En vis margin herfor er der tilsyneladende

En af de ca. tusinde borearbejdere i North Slope-området. De fleste af boresjakkene er hentet op fra Texas og andre sydstater. De får to-tre-dobbelte løn for at arbejde i de arktiske egne. Man kan også træffe enkelte danskere i denne arbejdsstyrke. I en af borelejrene hedder kokken således Peder Pedersen og er uddannet på Palace Hotel i København. Han må regne med et gennemsnitsforbrug på 4000 kalorier pr. mand pr. dag. Spil og spiritus er strengt forbudt, men der gives to ugers ferie for hver 6 ugers arbejdstørn. Til gengæld er arbejdsdagen 12 timer og arbejdsugen 7 dage.

er ankommet pr. fly og oplagret ved transportmaskiner må bruge cirka en borelejr med boreudstyr frem til

Forsyninger slæbes frem over den frosne tundra fra den primitive landingsplads til lejren. En borelejr bruger for eksempel 10-12.000 liter brændstof i døgnet.

MEMO

til alle
piger
på kontor:

De kan føle Dem frisk, ren og tryk med Tampax tamponer, uanset hvilken dag i måneden det er.

Fordi de bæres indvendig, hindrer de odeur, gnaven og irritation. De befrier Dem for nåle, bind og bælt. Nu kan De tage brusebad og karbad hver dag. Det er nemt at ha' Tampax tamponer med sig – og at skille sig af med dem. De ligger i en pakning, som nemt kan gemmes i Deres skrivebord eller håndtaske. Og hver Tampax tampon har sit eget silkeglatte indføringshylster, som beskytter tamponen, indtil den skal bruges, og som sikrer nem og renlig indføring. Proper og feminin at anvende. De behøver aldrig at røre ved selve tamponen.

Tampax tamponer er det bedste valg for millioner af kvinder – gifte eller ugifte – husmødre eller kontorpiger – i over 100 lande. Fås i 2 størrelser: 10 stk. Regular og 10 stk. Super (med 40 % større sugsevne).

TAMPAX
tamponer

MESTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

dende også. De mest forsigtige beregninger går ud på, at der ligger 5-10 milliarder tønder (à ca. 160 liter) olie under Prudhoe Bay. Nogle mener, at der i North Slope-området er 20-40 milliarder tønder. Ud fra de gældende råoliepriser på det amerikanske marked kalkulerer man, at netto-profiten til koncessionsindehaveren – efter betaling af boring, transport etc. – vil beløbe sig til en lille dollars penge pr. tønde. Olieforekomsten skulle altså repræsentere en nettogevinst på minimum et halvt hundrede milliarder danske kroner (dog minus skat og lignende).

I ethvert af de guld, arktiske lande vil et sådant fund betyde, at området med ét slag forvandles fra den fattige askepot til den rige arveonkel. Man kan jo blot prøve at forestille sig, hvad et oliefund af disse dimensioner på Grønland ville betyde for Grønlands og Danmarks økonomi. Til sammenligning tjener, at det øvrige Danmarks „tilskud“ til Grønland indbefattet driftsudgifter og investeringer i skoler, hospitaler, havne, fabrikker, skibe o.s.v. vel i øjeblikket beløber sig til 4-500 millioner kr. om året.

Det må dog tilføjes, at drømmen om at finde mirakuløse rigdomme i det høje nord er meget gammel – og at den meget sjældent har kunnet omsættes til kontant virkelighed. Allerede Christian IV troede, at han havde løst sine egne og rigets finansielle problemer, da han fik rapport om fund af *kosteligt malm* på Grønland. Han udrustede en flåde på fem skibe til at hente det formodede sølv, men det viste sig at være værdiløst glimmer, og resultatet af den fejlslagne regeringsspekulation blev det heller ikke i vore dage ukendte: udskrivning af ekstraskat.

Senere har fund af guld, uran og en mængde andre mineraler fra tid til anden fået håbet til at blomstre, men hidtil har kun *kryolitten* givet virkeligt overskud.

Efter de seneste undersøgelsesresultater, som for nylig blev offentliggjort af Grønlands Geologiske Undersøgelser, må det betragtes som hævet over enhver tvivl, at der findes virkelig olieholdige lag i den grønlandske undergrund.

Hvad de er værd økonomisk, er noget andet. Det er det, de interesserede private selskaber nu skal til at finde ud af, efterhånden som de får deres aftaler i stand med Grønlandsministeriet. Der kan dog godt gå adskillige år, inden man når så langt som til prøveboringer – og det er ingen garanti for, at sådanne overhovedet bliver sat i gang.

Spørgsmålet er jo ikke blot, om der er olie i undergrunden, men om den kan findes samlet i sådanne mængder, at udvinning og transport kan betale sig. Erfaringerne fra Alaska giver en vis forestilling om den investering, som skal kunne forrentes.

Blot at flyve elementerne til et boretårn og en borelejr frem til North Slope-området koster mindst fem millioner kr. – og driftsomkostningerne ved en enkelt boring ligger på over en million kr. om ugen. Bore-sjakkens medlemmer lønnes med 150-225.000 kr. om året, men til gengæld arbejder de i 12 timers skift døgnet rundt syv dage om ugen – udendørs under nærmest umenneskelige, klimatiske forhold. Kulden er i det meste af vintertiden så streng, at man lader maskiner og motorer løbe uafbrudt for at undgå startproblemer – og nogle af de største trucks sluger på den måde 400 liter brændstof i døgnet.

Arbejdseffektiviteten er som følge af vejret kun en tiendedel af det normale. På oliefeltene i Texas tager det 3-5 dage at rigge op til en boring. Ved Ishavet går der mere end en måned. Desuden er selve borearbejdet fyldt med specielle problemer. North Slope er et tundraområde, hvor overfladen tør op om sommeren, mens jorden derunder er permanent frosset til 2-300 meters dybde. Den er solid som en klippe, så længe den er frosset, men når boret går igennem, risikerer man at optø siderne i borehullet, hvorefter permafrostlaget forvandles til en vælling af grus og mudder, som let skrider ned og fylder udboringen.

For at få olien frem fra borestederne til markedet i USA er man allerede i gang med at anlægge en rørledning tværs over Alaska fra nord til syd, hvor der findes en isfri havn, *Valdez*. Denne pipeline bliver 12-1300 kilometer lang og vil koste ca. 7 milliarder kroner (godt og vel hvad man kunne få både en Storebæltsbro og en Øresundsbro for). Den skulle være færdig i 1972, og derefter ventes leveringerne hurtigt at nå op på 1-1,5 million tønder råolie om dagen. Fra Valdez skal olien i tank-skibe sejles til havnene på USAs vestkyst.

Dette kvantum svarer kun til ca. en tiendedel af USAs nuværende forbrug, og landet må i øjeblikket indføre 3-4 millioner tønder råolie pr. dag – et kvantum, som ventes to-tre-doblet i det næste tiår. Nogen direkte betydning for det vesteuropæiske marked får Alaska-olien derfor næppe. Som det ser ud i øjeblikket, kan den heller ikke klare sig prismæssigt andre steder end i USA – allerede af den grund, at omkostningerne på borestedet ventes at blive ti gange så høje pr. tønde som i Mellemøsten.

De 1-1,5 million tønder er dog også en minimumsberegning. Flere eksperter venter så meget større tilførsler af Alaska-olie, at det kan betale sig at bygge en pipeline fra Vestkysten frem til f.eks. *Chicago* – eller måske at bygge en direkte ledning hertil fra Alaska gennem Canada (se kortet).

Dette er i bedste fald fremtidsmusik, men måske åbnes der meget hurtigt en anden transportrute. Netop for tiden forsøger man at føre tankskibet *Manhattan* (115.000 tons) fra North Slope-området igennem *Nordvest-passagen* (de isfyldte farvande nord for Canada). Gennem *Davistrædet* ved Grønland vil det derefter kunne nå frem til de østamerikanske stater.

En ældgammel og en helt moderne drøm mødes i dette projekt. Ønsket om at finde en søvej nord om Amerika var helt siden 1500-tallet et af hovedmotiverne bag utallige arktiske rejser. Man regnede med her ved at åbne en genvej fra Europa til Kinas, Indiens og det øvrige Asiens sagnomspundne skatte. Hundreder af mennesker har sat livet til på den idé, men først i det 20. århundrede lykkedes det nordmanden *Roald Amundsen* at virkelig gøre den. Han benyttede en lille ishavsskude *Gjøa*, der ikke fyldte meget mere end kaptajnskahytten på Manhattan. Den var tre år om turen, og flere generationer forinden havde man opgivet tanken om, at der var penge i denne rute. Men det er der måske alligevel nu. Hvis Manhattan-eksperimentet lykkes, vel at mærke.

Det er ikke det eneste hvis, der er forbundet med jagten på det sorte guld under den hvide sne. Men *nogle* gevinster er der i alt fald i lotteriet denne gang. Spørgsmålet er, om der også falder nogen uden for Alaska.

KAJ CHRISTIANSEN

FORBRUGERINTERESSERNE STÆRKERE I FORGRUNDEN

Mælkelovens ikrafttræden et stort fremskridt

Antallet af brugsforeninger, som forhandler mælk, er steget stærkt i det forløbne år, nemlig med mere end 400 og udgør nu 713, oplyste FDBs formand *Lars P. Jensen* i sin beretning på FDBs generalforsamling.

Mælkeloven er siden sidste generalforsamling blevet ændret efter at være forbedret i et udvalg, som blandt andet FDB var medlem af, og denne reform vil, når loven træder i kraft, medføre, at butiksförhandling af mælk vil blive almindelig udbredt i brugerne. *Lars P. Jensen* hilste det skete fremskridt velkommen, men beklagede, at den endelige liberalisering ikke var blevet stærkere fremskyndet.

På lovgivningsområdet er det den eneste positive ting, som er sket. Ellers er der i 1968 ikke sket nogen udvikling af speciell betydning for brugsforeningsbevægelsen.

Vi venter stadig på en ændring af *sundhedslovgivning* og *beværterlovgivning*, sagde formanden. I forberedelserne til ændringer i *aktieselskabslovgivningen*, samt selskabs- og aktionærbeskatningen (som har betydning for brugsforeningsskatten) deltagende FDB i kommissioner og udvalg.

Konkurrencelovgivningen er et af de andre lovgivningsanliggender, som brugsforeningerne er stærkt interesseret i. Man ønsker lotterier, der er betinget af varekøb, underkastet lotterilovens bestemmelser, som i hvert enkelt tilfælde kræver justitsministeriets tilladelse. Formanden sagde, at det sidste år har vist, at handelen ikke selv kan styre dette problem, og et lovgivningsinitiativ er påkrævet. *Men det haster!*

Han efterlyste også oprettelsen af et *opinionsnævn* til at tage sig af klager over uheldige salgs- og reklamemetoder. Et sådant nævn vil være af stor værdi for forbrugerne. Man fristes til at spørge, om det er derfor, der er så lidt interesse for det, bemærkede *Lars P. Jensen*.

Der er ingen tvivl om, at omtalen i dagspresse, radio og tv af afgørelserne i et opinionsnævn vil være med til at skabe øget offentlig interesse om konkurrenceformerne i vort land. Som forbrugerej organisation er det ikke alene en af brugsforeningsbevægelsens fornemste pligter at bidrage til at give forbrugerne de bedste vilkår for vurdering af pris og kvalitet, men også at skabe de bedste konkurrenceformer. Derfor ønskede formanden også forbrugerne stærkere ind i billedet, når det gjaldt massemedierne radio og tv, samt repræsentation i de organisationer og institutioner, der skal tage sig af forbrugerspørgsmål. Husholdningsråd, forbrugerråd og det kommende levnedsmiddelinstitut for eksempel må indtage en stærkere position

og støttes stærkere økonomisk af samfundet. Det bør ske i sammenhæng med konkurrencelovens behandling i Folketinget, som må fremskyndes. Dens sendrægtighed stopper så meget andet, som vil være til gavn for forbrugerne.

Om lukkeloven sagde formanden, at den har været genstand for megen diskussion i den seneste tid. Inden for brugsforeningsbevægelsen er der også delte meninger om lukkeloven, og spørgsmålet har været rejst, om FDB havde ret til at blande sig i denne sag, således som det var sket ved den udtalelse til gunst for en ændring af lukkeloven, som FDB havde afgivet i anledning af handelsministeriets forespørgsel i fjor til erhvervsorganisationerne m. fl. om dette anliggende.

Formanden pegede på, at der i FDBs vedtægter er hjemmel for, at FDB skal „repræsentere brugsforeningsbevægelsen over for lovgivningsmagt og offentlige institutioner“, og i den resolution om spørgsmålet, som blev vedtaget på brugsforeningskongressen i 1966, fremsættes over for regering og folketing ønsket om „at lukkeloven ændres, således at forbrugerne får frihed til at foretage deres indkøb på de tider, som de under hensyn til deres arbejde og familieforhold har behov for“. FDB har altså både formalia og hovedlinje i orden i denne sag, sagde formanden, og tilføjede, at FDB i sit svar til handelsministeren har anmodet om at blive indkaldt til drøftelse af tilrettelæggelsen af det videre arbejde med lukkelovsspørgsmålet. Senere er der intet sket, og da handelsministeren havde meldt afbud til generalforsamlingen, kunne man ikke ved denne lejlighed få løftet sløret for, hvad der videre skal ske.

I debatten efter formandsberetningen bestred *Charles V. Jensen*, Kolding, FDBs ret til på grundlag af organisationsvedtægter og kongresresolutioner, at fremsætte standpunkttagende udtalelser i lukkelovsspørgsmålet. Hvornår har vi spurgt de ansvarlige ledere i de enkelte foreninger om deres synspunkter? Han mente, at der burde sendes et spørgeskema ud, for det grundlag, vi handler på, er meget vaklende. Han fremførte, at man inden for brugsforeningsbevægelsen ikke blot skal tænke på omsætningens størrelse, men også være på vagt over for driftsudgifterne. Og disse vil i høj grad blive belastet af en lukkelovsudvidelse, hævdede han.

For øvrigt ville det være diskriminerende over for butiksfolkene at gennemføre en lukkelovsudvidelse på et tidspunkt, hvor arbejdstiden nedsættes for alle andre.

TOURNE-TEATRET I STØBESKEEN

Om det turnerende provinsteaters fremtidige struktur har der i flere år stået en voldsom diskussion, som har medført fremsættelsen af talrige forslagsskitser både fra Kulturministeriet og de interesserede teaterforeninger og teaterproducenter. To hovedlinjer præger disse forslagsskitser (hvoraf ingen hidtil har kunne vinde enstemmig tilslutning). Kulturministeriet og Det danske Teater går stort set ind for dannelse af en enhedsorganisation, som under en eller anden samarbejdsform skal samle og koordinere det turnerende teaters forskellige aktivitetsgrene, mens Danmarks Teaterforeninger og de mindre produktionsselskaber vil have initiativ og ansvar fordelt suverænt på forskellige grupper og organer, fordi man frygter monopolisering.

Spild og forvirring i stedet for koordination og samarbejde

På denne baggrund har Andels-Teatrets hovedbestyrelse på sit for nylig afholdte ordinære møde fremsat en udtalelse, hvori man går ind for en enhedsorganisation, omfattende såvel publikum- som producentinteresser. Opdelingen i flere af hinanden uafhængige struktur-led vil i stedet for samarbejde og koordination skabe spild og forvirring, hedder det i udtalelsen. Dertil vil arbejdet blive meget besværligt, omstændeligt og unødigt dyrt, hvis hver enkelt led skal have sin egen administration.

I udtalelsen gøres opmærksom på, at Andels-Teatret, inden det ved teaterlovens ikrafttræden i 1963 gik ind som part i Det danske Teater, fungerede på den måde, at det som producerende top-organisation for de tilsluttede publikumsorganisationer (Andels-Teaterkredse) på demokratisk vis var styret af disse kredse, som på årlige generalforsamlinger valgte A. T.s bestyrelse. Desuagtet havde de enkelte kredse fuld frihed til at engagere sig med andre turnerende teatre – og gjorde det i vid udstrækning, altså uden monopolisering.

Andels-Teatret mener, at en enhedsorganisation må kunne etableres på tilsvarende grundlag og gør i øvrigt opmærksom på, at de tre parter, der udgør Det danske Teater, ikke i egentligste forstand er produktionsselskaber, men publikumsorganisationer, der har taget produktionsopgaver op.

Større behov for børneteater-tourneer

Også i spørgsmålet om børneteatrets fremtid er der stærkt røre i øjeblikket. Både i København og omegn, samt flere steder i landet er der opstået flittigt besøgte børneteatre, og der er fremstået et betydeligt behov for at gennemføre børneteater-tourneer, således at hele landet kan få gavn og glæde af den udvikling, der er sket til afløsning af Skolescenens og Lands-skolescenens nu indstillede virksomhed.

Om dette spørgsmål har Andels-Teatrets hovedbestyrelse ligeledes udtalt sig i en resolution til kulturministeren, i hvilken man går ind for, at såvel de eksisterende professionelle børneteatre som turnerende og faste teatre gives mulighed for med statsstøtte at producere børneforestillinger beregnet på tourne, ligesom det anbefales at overlade til de allerede eksisterende teaterforeninger og publikumsorganisationer at fordele og opføre disse forestillinger for børn og unge i tilslutning til den øvrige virksomhed.

A. T. finder det rimeligt, at der ydes tilskud til børneteaternes faste scener, men derudover bør ydes endnu større tilskud til de økonomisk meget mere krævede tourneformål. I øjeblikket gives faktisk ikke tilskud til tourneformål.

Overvældende deltagelse i

Samvirkes opskrift-konkurrence

Der er flere måder at anvende oksebov på, end Samvirkes redaktion i sin vildeste optimisme regnede med. Vi modtog hundreder af besvarelser i vor konkurrence om den bedste opskrift til middagsretter, hvortil oksebov anvendes. Og da vi begyndte at læse besvarelserne igennem, viste det sig, at der i gennemsnit var tre opskrifter i

hvert brev. En enkelt læser sendte ikke færre end tolv!

Hver eneste opskrift er læst og vurderet. Utallige opskrifter er udført i praksis. Men følgen er, at konkurrencens resultat, der skulle være offentliggjort i dette nummer, må udskydes til Samvirke, der kommer dateret 1. august.

de 3 lotteriløse

Vi Snevit brugere ved,

at der er 3 forskellige slags Snevit vaskepulver
- som alle fås i store, billige plasticposer uden lotteri
og med 15% besparelse!

Vi ved også, hvad de skal bruges til hver især
- og at de tilsammen dækker enhver husmors
vaskebehov... Men selvfølgelig er det ikke alle,
der har brug for de store 60 dl-poser
- og derfor fås Snevit også i mindre pakker.

Snevit med Enzymer

lavtskumrende til klatvask og storvask. Med det store indhold af Bio-aktive enzymer fjernes vanskelige pletter.

Snevit Extra

med dejligt højt skum. Velegnet til klatvask og vask i halvautomatiske maskiner.

Snevit Maskinvask

er et lavtskumrende storvaskemiddel, specielt til fuldautomatiske maskiner.

PUNKTUM

for århundreders angst og uafbrudt slid

Gennem mange hundrede år har marskbondens liv ved den sønderjyske vestkyst været præget af angsten for havet og af et uafbrudt, slidsomt arbejde med digebygning og indvinding af nyt land. Nu sættes der antagelig punktum for alt dette – nemlig hvis vandbygningsvæsenet får gennemført planen om et dæmningsanlæg fra Esbjerg via Fanø og Mandø til Rømø, som vil gøre størstedelen af det danske vadehav til en fredelig indsø med store, rekreative muligheder. I den anledning skildrer Kaj Olsen her det vadehav, som måske nu forsvinder, og den tekniske idé, som er grundlaget for det nye dæmningsprojekt.

I det indre marskområde – bag digerne – kan man finde idyller som denne. Billedet er fra Rudbøl-området. Bemærk båden. Den er af en type, som er ret almindelig på disse egne og som er tydeligt beslægtet med fundne oldtidsbåde.

Mange slægtleds stadige angst og rædsel for at miste gods og guld, folk og fæ, samt et næsten umenneskeligt arbejdsslid gennem århundreder, synes med et slag at skulle tilendebringes. Slaget er ført af vandbygningsvæsenets 5. distrikt oprettet i Tønder for godt et år siden og ledet af distriktsingeniør **H. B. Sørensen**, som selv fik ideen til den ny vadehavssplan.

Århundreders digebygningsarbejde ved de sydligste 100 km af den danske vestkyst har taget sigte på at beskytte landstrækningerne mod stormfloders ødelæggende rasen og mod overskylning med saltvand, der helt ødelægger ferskvandvegetationen.

Hvis kystlandet ikke var beskyttet, måtte det årligt afgive 1-3 meter kystbredde. Man regner med, at 1.000.000.000 kubikmeter vand fire gange i døgnet passerer indfaldsvejene til Vadehavet, **Grådyb**, **Knudedyb**, **Juvredyb** og **Listerdyb** mellem Esbjerg og Rudbøl, og vandet fører ikke blot grøde, men også vildskab med sig.

Digebgning i hvert fald i 5-600 år

Først i 1943 indledte vandbygningsvæsenet landsikringsarbejder i Vadehavet, men forud herfor havde de lokale bønder med de bare hænder i hvert fald siden 1436 bygget diger for at være i tryghed for havet. Diget fra 1436 lagdes ud for det nuværende nordtyske marskområde **Gammel Wiedingerharderkoog**. Derefter byggedes det første dige for **Tønderkogen** i 1555, **Gudskogen** i 1565, **Gl. Friederich-kog** i 1692, **Rudbøl-kogen** i 1715, **Ny Friederich-kogen** i 1861 og **Ballum-diget** i 1915.

Efter 1943 har vandbygningsvæsenet sammen med **Dansk geografisk institut** arbejdet med en generalplan til sikring af indvundet landbrugsjord og beboerne der, digerne samt det bølgebrydende forland.

Disse studier udkrystalliseredes i en rapport og et forslag til sikring af diger, kystlinjer og bagland udarbejdet af professor **Niels Nielsen**, professor **Kingo Jacobsen** samt **Børge Jacobsen** i 1963. I 1967 – efter nye voldsomme storme og truende situationer for øer og kyster i Vadehavet – nedsattes et samordningsudvalg med repræsentanter for landbrugsministeriet, jordlovsudvalget, Sønderjyllands erhvervsråd, hedeselskabet, vandbygningsmyndighederne samt landbo- og husmandsforeningerne.

Samordningsudvalget har behandlet generalplanen, men det var klart for enhver, at forslaget navnlig ville blive opfattet som et landbrugsmæssigt projekt med det formål at skabe mere landbrugsjord, og da landbrugets situation er som den er, kom generalplanen ikke for folket. Man regnede med, at dens realisering ville koste et par hundrede millioner.

Om nogen samlet inddæmning af Vadehavet var der ikke tale. Dels anså man det for at være urealistisk dyrt og særdeles vanskeligt at lægge et dige midt ude i havet, og dels tænkte man nok stadig „landbrugsmæssigt“ på situationen. Man får nemlig ikke landbrugsduelig marsk-jord ud af det, hvis man først „slår“ (d.v.s. opfører) et dige og derefter pumper vandet ud bagved.

Fra hav til agerland

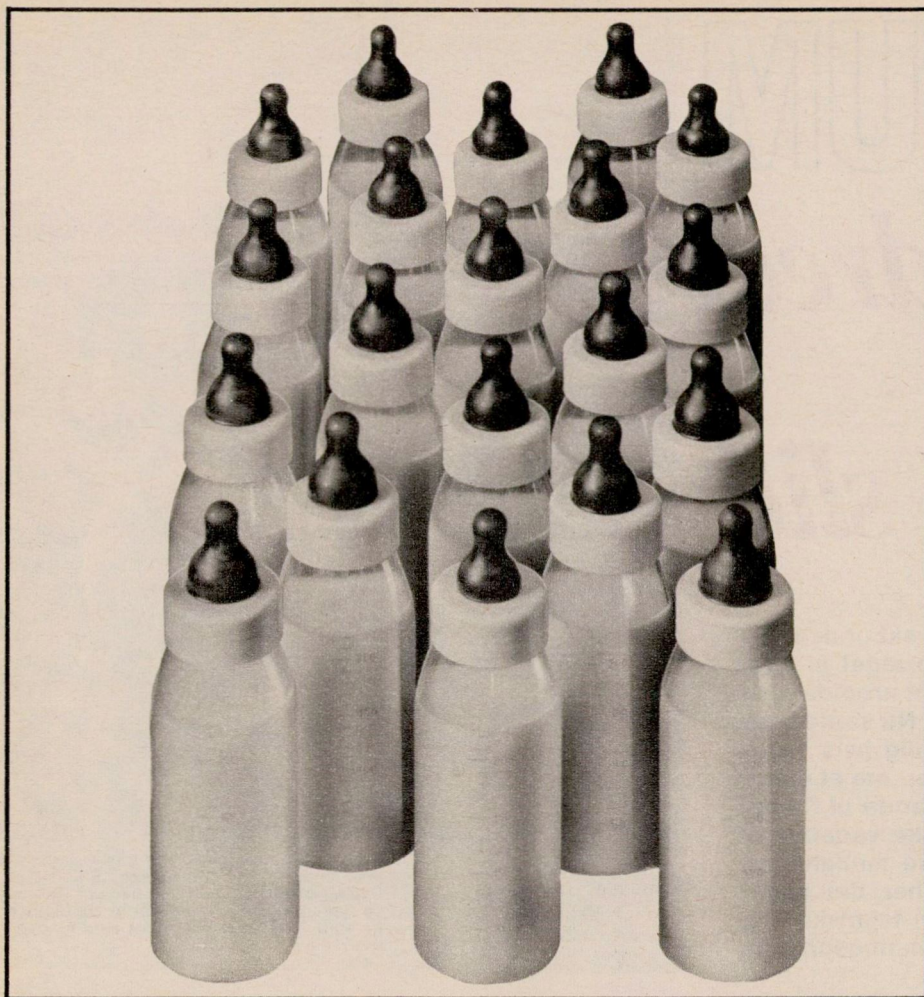
Fremgangsmåden er, at man foran et tidligere anlagt dige danner forland (jordarealer som ved dagligt normal nul (vandstand) ligger over vandoverfladen), og at man så derfor „slår“ et nyt dige.

Vil man beskytte sit forland eller danne forland, benytter man sig af vandets ind- og udgående bevægelse ved ebbe og flod (flod betegner bevægelsen, når vandet er ved at stige til højvande, ebbe det modsatte). Havvandet medfører et materiale, der kaldes „slik“. Den består af partikler med et tværsnit på under 0,015 mm og holder sig flydende i vand, der er i bevægelse.

Derfor nedhamrer man pælerækker, idet man fletter faskiner (fyrreris) mellem pælene, så der dannes et faskinegærde. Vandet kan løbe gennem gærdet, men filtreres for slikken, der lægger sig på sand-vaden i faskinegærdene (området inden for faskinegærdene).

På den måde bliver sliklaget stadigt tykkere og vaden højere. En dag – når det er tid – giver man sig til at grøble (grave render) med 6 meters mellemrum. Det opgravede materiale kastes ind mellem grøblingerne på „agrene“. Agrene bliver nu sjældnere overskyldet og kan derfor bære en vegetation, mens grøblingerne sørger for afvanding. Forlandsvegetationen varierer alt efter højden på ageren. **Spartina**, **Kveller** og **Annelgræs** kan gro henholdsvis 60 cm, 35 cm og 30 cm under dagligt højvande.

Efterhånden bliver agrene tørrere og fastere, så de kan bære fårene. Fårene medvirker til dannelsen af forlandet ved

Tør De påtage Dem at anbringe så mange flasker i en køleskabsdør? Ja, i en Atlas!

Måske har De ikke lige vuggestue, men så er det rart at kunne have et helt batteri øl og sodavand i døren. Det kan De i et Atlas køleskab - foruden mejerivarer. Det er blot et enkelt eksempel på, at Atlas er fantastisk godt indrettet. Vi kan tage noget andet: frostboksen. Den er i King'en på 16 l og rummer 25 dybfrostpakker. Temperaturen kan komme helt ned på -25° ... frostboksen er også 3-stjernet, en vigtig international afmærkning. Med 3-T frostvælgeren kan De regulere frostboksens temperatur fra -6° helt ned til dybfrosttemperatur, uden at der bliver for koldt i kølerummet. King de luxe på 200 liter fås nu i helt nyt design med friske avocadofarver. Vejledende udsalgspris kr. 995,-

Køb **ATLAS** i Brugsen

at trampe jordmaterialet sammen, afbide vegetationen - så det vokser sig stridere - og aftræde udløbere, så de flyder til ny vækstpladser. Fårene er uundværlige i dige- og forlandsbyggeriet, men det er - økonomisk set - problematisk at holde får på grund af de svingende kødpriser. Man har en overgang overvejet, om vandbygningsvæsenet selv skulle holde får, som holdtes udenfor fårekøds markedet, men man har ikke vovet at foreslå folkettinget det.

Kystsikringen på fastlandet er ikke hele arbejdet i Vadehavs-området. **Mandø** sikring har længe været truet, fordi det gamle to meter høje bydige har været eneste sikring mod sydveststormene. Mandø har også nu i nogle år været i den frygteligste situation af geologiske og geografiske årsager. Alt drikkevand er inficeret af indtrængende saltvand og bakterier fra kloakafløb. Øen, hvis eneste forbindelse med fastlandet er den sælsomme ebbevej, har været sat på rationering på en række kommunale punkter, og forskellige hjælpeplaner har været under udarbejdelse.

18 km lang og 200 meter bred dæmning - bygget af sand

Man kan i hvert fald sige, at ny koste fejrer anderledes. Da vandbygningsvæsenet etablerede sit 5. distrikt i Tønder, hentede man nye folk til den opgave at udarbejde et forslag til sikring af Vadehavsegnene. Det er faldet flere for brystet, at de ny folk på opgaven ikke benyttede sig af hidtidige Vadehavs-eksperter, men nu har man dog i hvert fald fået et utraditionelt forslag til problemernes løsning, og rent umiddelbart er det svært at finde væsentlige gener ved det ny Vadehavsprojekt.

Distriktsingeniør H. B. Sørensen idé tager sigte på at lægge en dæmning fra Esbjerg til Fanø og en dæmning fra Fanø via et berøringspunkt på Mandø vestsiden til Rømø. Hele dæmningslængden er 18 km, som i praksis afløser 53 km dige på fastlandskysten, naturligvis en fordel i sig selv - men ikke den eneste.

Revolutionerende nok regner man med, at diget skal bygges af 25.000.000 kubikmeter sand. Det bliver ca. 200 meter bredt, 5-7 meter højt og med plads til anlæg af en kørebane på 11 meters bredde øst for digekronen. Når det anlægges er hele Vadehavet blevet et ufarligt indhav, som **Ringkøbing fjord**. Det bliver 310 kvadratkilometer, og de 110 kvadratkilometer bliver tørt, men ikke særlig frodigt land. Mandø bliver landfast, selv om en fire meter dyb og 30 meter bred afvandingskanal graves på tværs af adgangsvejen til „fastlandet“.

Det hidtidige kystsikringsarbejde har ikke været forgæves af den grund. Kombinationen af de gamle og det ny dige vil betyde, at baglandet er meget stærkt sikret.

Hollandsk idé

Ved projekteringen af det nye dige/dæmningsbyggeri har man bygget på hollandske erfaringer med digebyggeri i deltaområdet: **Rhinens** udløb i Kanalen. Her har man konstateret, at ikke et diges højde eller materiale er det væsentligste for dets evne til at tage kraften af bølgerne og bryde dem, men at virkningen afhænger af digeforkantens profil.

5. distrikt har lavet et forsøg med oppumpning af vadehavssand til et fladt dige foran det dårlige Rejsby-dige ved Ribe, og det har vist sig, at digeforskræninger med et anlæg på 50 (1 meters stigt-

Her ses den nye dige. Til venstre er en vand-stander, der har været nedlagt i forbindelse med vandløbsreguleringen. Til højre i billedet er et område, som tidligere var vandet, og som nu er blevet tøret op. I det nederste højre hjørne er der et lille billede af en dige, som er blevet bygget i forbindelse med vandløbsreguleringen.

„Gæbelø“ var blandt de gamle vandløb. Det er en gammel vandløb, som tidligere var vandet, og som nu er blevet tøret op. I det nederste højre hjørne er der et lille billede af en dige, som er blevet bygget i forbindelse med vandløbsreguleringen.

ning på 50 meter) næsten ikke forstyrres af bølgerne.

Med det ny forslag undgår man også de stadige oversvømmelser bag de gamle diger under højvande, idet udløbene ved de gamle sluseanlæg **Højer, Ballum, Brøns, Rejsby** og **Ribe** samt **Kongeslusen** altid kan stå åbne – undtagen i den situation, hvor det ny havdige gennembyrdes under storm, og det er beregnet til at ske én gang i løbet af hundrede år.

Det ny indhav på cirka 200 kvadratkilometer får kun ét fraløb gennem en sluse i dæmningen mellem Esbjerg og Fanø. På den måde bliver alt saltvand efterhånden vasket ud af vaden.

For fartøjer bliver der ikke mulighed for adgang til havet fra området bag dæmningen, som forslaget er nu, og det er også en væsentlig grund til, at man ikke har forlænget projektet med en dæmning fra Rømø til Sild, så **Hindenburgdæmningen** fra fastlandet til Sild i stedet for Rømedæmningen blev sydligste begrænsning. Et sådant anlæg, som ville være praktisk muligt, ville standse al skibstrafik på så vel Sild som Havneby på

Rømø, efter at staten har brugt så mange penge og kræfter på at skabe søfareraktivitet på Rømø.

Til gengæld ville så også hele Tøndermarsken og omkringliggende marskstrækninger være sikret med meget små omkostninger.

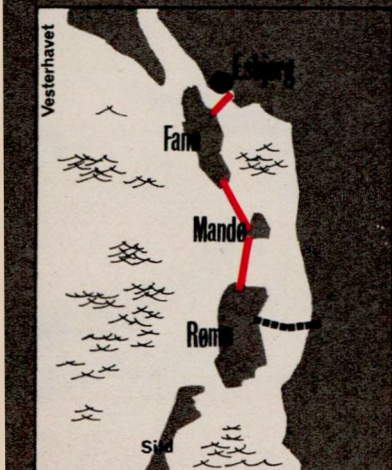
Den ny vadehavsplan kan gennemføres for 130 millioner kroner \pm 25 millioner kroner. Det, man sparer, er en udgift på 37 millioner til broforbindelsen mellem Esbjerg og Fanø, 18 millioner kroner til en vejdæmning mellem kysten og Mandø, samt 170 millioner kroner til istandsættelse og udbedring af de gamle diger og forlande samt fornyelse af blandt andet Rejsby-diget.

Kort efter offentliggørelsen af det traditionelle projekt rejste der sig flere protester. Blandt andet indebærer det ny projekt, at fladfiskene mister et meget væsentligt yngleområde. Man har også hævdet, at strømmen i Esbjerg havn nu bliver så svag, at den ikke kan holdes fri for sand. Endelig gør man indsigelse mod, at den ny plan ikke tilgodeser interesserne syd for Rømedæmningen.

Her ses den nye dige. Til venstre er en vand-stander, der har været nedlagt i forbindelse med vandløbsreguleringen. Til højre i billedet er et område, som tidligere var vandet, og som nu er blevet tøret op. I det nederste højre hjørne er der et lille billede af en dige, som er blevet bygget i forbindelse med vandløbsreguleringen.

„Gæbelø“ var blandt de gamle vandløb. Det er en gammel vandløb, som tidligere var vandet, og som nu er blevet tøret op. I det nederste højre hjørne er der et lille billede af en dige, som er blevet bygget i forbindelse med vandløbsreguleringen.

NUL vask - NUL opvask

- Skønne finske duger
- Dunbløde papirservietter
- Éngangstallerkener og -bestik

Det er fantastisk, hvad der kan laves af en rødgran. Det sidste, vi er præsenteret for, er softrayon-duge – også kaldet papirduge. De kommer fra Finland i farver og mønstre, skabt af en af landets mange verdenskendte tegnere, Vesa Antikainen. Dugene fås enten i et dristigt tegnet abstrakt mønster i to farver eller i meget smukt sammensatte, brede farvestriber.

Farverne er vandægte. Forbruger-Nyt prøvede at skylle en dug med striber i røde toner op i varmt vand. Det gik fint. Blot må det huskes, at dugens styrke nedsættes væsentligt i våd tilstand. Dugene holder til flere ganges brug. De koster i størrelse 135 × 180 cm 5,50 (fås ikke i HB).

Til papirduge passer kun papirservietter. De bløde trelags cellstofservietter ligger i pakninger med tyve i hver og kan fås i elleve farver. Midagservietter koster hvid/rosa 1,65 og i de øvrige farver 2,25. Frokostservietter i hvid/rosa koster 1,15 og i farver

1,65. Cocktailservietter, som også kan bruges til kaffe og te, koster tilsvarende 85 øre og 1,15. Brugsen har som regel farverne hvid, gul, orange, rød, mørkegrøn og mørkeblå hjemme.

Engangsservice og -bestik er der stadig flere og flere som benytter sig af, ikke mindst i sommerhuset, på rejse eller camping. Hvidt plastbestik fås i poser à 1,98, og poserne indeholder enten 22 skeer eller 75 teskeer eller 15 gafler og knive.

Brugsens éngangsservice er med gråblå bund og en stiliseret bort i en kraftig blå og grøn farve. Det dækker virkeligt smukt. De store flade og dybe tallerkener koster fem kroner for 25 stk. og frokosttallerkenerne 3,50 for 25. Tilsvarende bægre koster 2,75 for 25.

Hvis der regnes med udevask for stofdug og servietter og betalt hjælp til opvask, så er det billigere at bruge papir, pap og plast.

Sild - en mangelvare

Kryddersild, marinerede sild, løg- og dildsild, gaffelbidder, ja alle former for sild, der skal saltes, krydres eller i lage, er blevet en mangelvare og vanskelige at købe.

Årsagen er den, at sildefiskeriet har svigtet katastrofalt ved Island, Norge og Færøerne, hvorfra sild, eg-

net til kryddring og saltning, traditionelt kommer. De små mængder, der kan skaffes, er dyre, og de dækker langt fra efterspørgslen. Først til oktober regnes der med normal levering – forudsat at det behager de kære sild at indfinde sig på fangststederne.

Is - ingen mangelvare

Udvalget af ispinde er yderligere forøget i brugsens frysedisk til børnenes og de unges fryd – og til forældrenes pinsel og plage.

Der er kommet en ny kæmpe eskimo-ispind med chokoladeovertræk og fyldt af solbærsyltetøj til 1,25. Der er også kommet en soltop formet i en gul plastic snurretop med låg. Toppen er fyldt med vanilleis, som er rippet (nyt ord) med solbærsyltetøj. Snurretoppen kan bagefter bruges som spille-

top – lidt får man da ud af emballagen. Herligheden koster 1,50.

Endelig er der Piratis i bæger, en vanilleis, rippet med lakrids – børn og unge har en utraditionel smag, må man indrømme. Piratis går som varmt brød, for der er også bubble-gum i bægerets bund. Det hele koster en krone.

Endelig er der bægre med sukkerfri vanilleis for de kalorietællende. En syvendel liter koster 1,50.

VIN og SOMMER

Sidder man en varm sommerdag på en bistro i Sydfrankrig, opdager man hurtigt, at vin blanc citron er, hvad de fleste drikker. En drink, det er værd at tage op også herhjemme om sommeren. Den er forfriskende, oplivende og ikke dyr. Fin hvidvin skal ikke ofres på sagen, men en god landvin som for eksempel den portugisiske hvide Palanza. Drinken serveres med isterninger, Rose's limejuice og eventuelt en halv skive citron. Limejuice og hvidvin blandes efter behag, som regel passer det med kvart juice og trekvart hvidvin.

Campari, italienernes yndede eftermiddagsdrink, er også mange danskere glade for. Den er ret bitter og drikkes „lang“: to fingre campari, isterninger, „blødt dansk vand“ og eventuelt lidt citronskræl.

St. Raphaël og Dubonnet er klassiske franske aperitiver. St. Raphaël er knapt så sød som Dubonnet og er en kende bitter. De serveres kolde eller med is i – og de kan begge „forlænges“ med dansk vand.

Men glem ikke Prince of Denmark kirsebærvin eller solbærvin. De konkurrerer begge fint med de franske aperitiver. Prince of Denmark har fået guldmedalje for smag og kvalitet i Nürnberg af komiteen til bedømmelse af vin og spiritus. Svendborg Vinkompagni har en meget stor eksport af Prince of Denmark til både USA og Canada, så den værdsættes også af andre ganer end de hjemlige. Prince of Denmark koster adskilligt mindre (13,95 for en helflaske) end de importerede aperitifvine. Serveres velafkølet eller med is i.

Bisquits til vinen

Sydlandinge elsker deres hvide, hårdtskorpede brød til vin, og franske kartofler eller oliven til eftermiddagens drink eller aperitif.

Brød og vin er vi ikke så fortrolige med, men mange af de bisquits, man kan få til drinks, egner sig glimrende til et glas kold hvidvin eller Ambassador mousseux.

– Hvorfor ikke traktere med et glas vin og bisquits, når vennerne kommer dumpende ind en sommeraften – i stedet for den evige kaffe?

Brugsen har et godt udvalg af bisquits og andet til vin og drinks. Foruden de kendte Meny pariserkartofler, ristede peanuts, saltkringler eller saltstænger er der osterejer (cheez doodles). Med rejer har de ikke andet at gøre end form og farve, men det gør ikke noget, for deres lille, fine smag og deres lækre, lette og sprøde konsistens er helt uimodståelig. 35 gram 98 øre, 75 gram 1,98.

I pæne æsker og lige til at sætte på bordet fås blandede bisquits i udsøgt kvalitet, bl. a. Assortimento cocktail, som kommer fra Italien. Æsken indeholder seks forskellige typer bisquits og koster 5,15 for 210 gram.

De fleste af disse bisquits kan vedlægges ostanretninger, men prisen her bærer den lille sprøde kiks, der hedder Tuc. Den koster 1,75 for 100 gram (24 stk.). Tuc forsvinder altid først fra ostebakken.

Til sommerens mad

Lette rødvine, hvide vine eller vin rosé passer godt til let sommermad.

Svendborg Vinkompagni har fremskaffet nogle fortrinlige moselvine og rhinskvine. Velkendt er den dejlige moselvin Piesporter Michelsberg, som trods sin udsøgte kvalitet kan sælges til 17,90 for en helflaske. Ny er moselvinen Zeller Schwarze Katz, som i kvalitet og pris ligger på linje med piesporter. Ny er også den noget billigere Bernkasteler Riesling til 16,85 for en helflaske.

Fra rødvinfronten må nævnes den nye portugisiske rødvin Dao, som kommer fra Portugals bedste vindistrikt. Det er en fyldig vin med en speciel, let krydret smag. Prøv og døm. Den hører til de vine, man vender tilbage til. Den koster 13,25 for en helflaske.

Enhver sin flaske

Svendborg Vinkompagnis „yngste barn“ er en kuvertflaske med hvid eller rød Palanza til 3,95. Hver flaske indeholder $\frac{3}{16}$ liter, og det er, hvad pæne mennesker mener, er nok pr. person til en middag. Men det vil nok være kloget at have nogle kuvertflasker i reserve.

Det ser charmerende og festligt ud med kuvertflasker på bordet.

Palanza fås naturligvis også i helflasker såvel som i dobbeltflasker med halvanden liter.

Lifligt

Til allersidst. Det må ikke glemmes, at Ambassador mousseux – perlede hvidvin – er velegnet både som aperitif og som bordvin. Den smager lifligt, og den skaber den rette lette og festlige sommerstemning.

? SvaR

SKADER IKKE HÅRET

* Min langhårede datter vasker håret mindst to gange ugentlig og er meget irriteret over, at håret altid er så elektrisk de første dage efter vasken. Jeg foreslog hende halvt i spøg at skylle det i Topping. Mærkeligt nok fulgte hun mit råd. Det viste sig at være så godt, at hun nu bruger Topping efter hver vask. Nu vil jeg gerne vide, om Topping kan skade hår og hårbund, eller om jeg trygt kan give rådet videre.

* Forbruger-Nyt bragte dette råd for et par år siden, og da vi stadig får mange læserbreve om Topping til hårvask, bringer vi det igen med oplysningen om, at Topping er ganske uskadelig for hår og hårbund. Det gør håret blødt og fyldigt, og da det er antistatisk, forhindrer det de små, men irriterende elektriske udladninger mellem hår og kam.

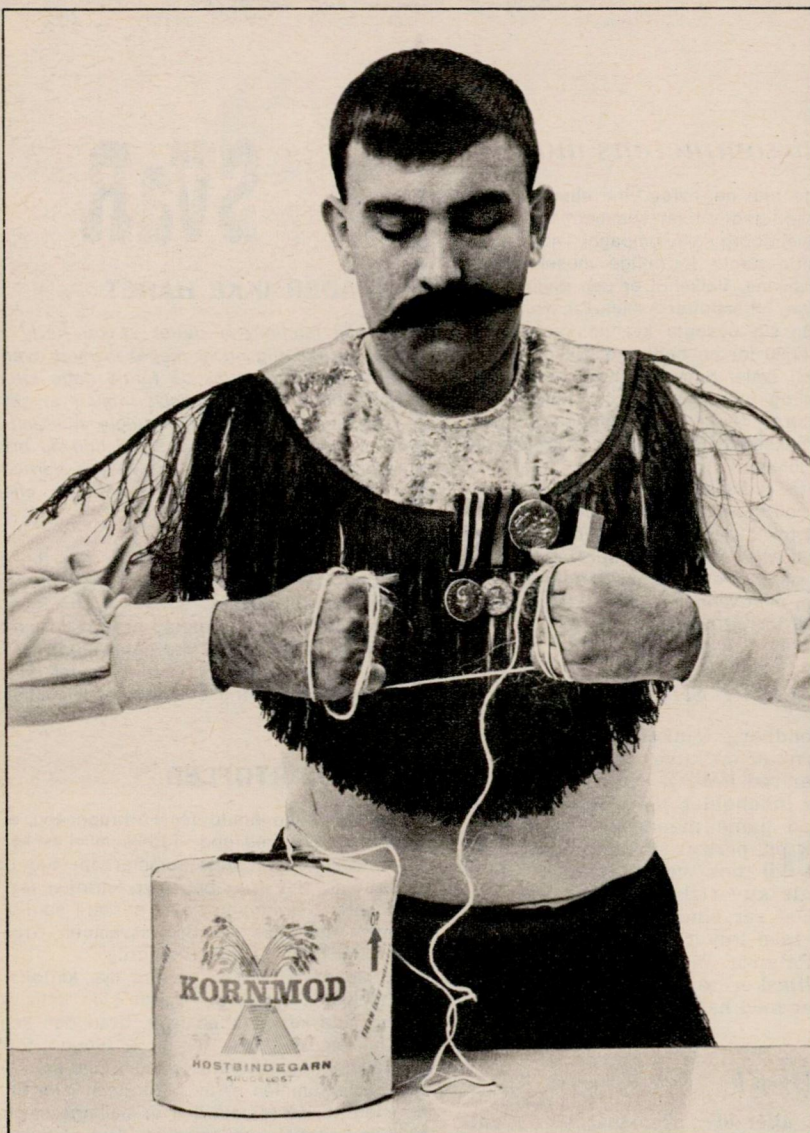
NYE KARTOFLER

* På denne årstid får Forbruger-Nyt et væld af læserbreve med gode råd (som vi takker for) om, hvordan man lettest kommer om ved det trælse arbejde, det er at befri nye kartofler for skrællen. Plastgrydesvampen synes at være særlig populær, men mon ikke rengøringssvampen Grøn-Rens er endnu mere effektiv og hurtig.

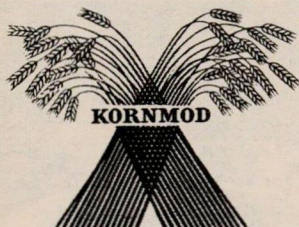
Men hvorfor ikke servere nye kartofler med pil og blot skrubbe dem godt i en balje med vand og lade karskrubben tage, hvad den kan få med. Den smule skræl, der bliver tilbage, forhøjer kun smagen og glæden over at få nye kartofler.

Hvis familien er uvenligt stemt over for kartofler med pil, så foreslå den at skillinge sammen til en Eva kartoffelskrællemaskine. Den spuler og skraber de nye og gamle kartofler på et øjeblik. Prisen er 56,50 (ordrenr.: 42 83 90 S). Maskinen kræver rindende vand og drejes ved håndkraft, men er nem at arbejde med.

HØSTGARN

KORNMØD betyder styrke og kvalitet! Halvdelen af Danmarks kornafgrøder høstes med FDB's knudløse og meget stærke høstbindegarn. De kan få KORNMØD i løbelængder, som passer til alle høstmaskin-typer!!!

370 m pr. kg til almindelige selvbindere.
HALMPRESSEGARN:
300 m pr. kg til halmpressere og mejetærskere.
BALER TWINE:
200 og 150 m pr. kg til presning af hø og halm i højtrykspresere.

BRUGSEN ELLER GROVVAREFORENINGERNE

2.245 BUTIKKER OG 788.000 MEDLEMMER

Samvirke redegjorde i sidste nummer for FDBs og brugsforeningernes omsætningsmæssige og regnskabsmæssige hovedresultater i 1968. Her er endnu nogle tal – hentet fra beretningerne på FDBs generalforsamling – til belysning af brugsforeningsbevægelsens omfang og virksomhed:

Brugsforeningernes samlede medlemstal er 788.000. I ledelsen af dem sidder 10.588 bestyrelsesmedlemmer, hvoraf 1872 er kvinder.

Antallet af ansatte i FDB og brugsforeningerne udgør tilsammen 18.588.

Butiksnettet omfatter 2245 forretninger, nemlig 460 diskbutikker, 1333 selvbetjeningsbutikker, 297 supermarkeder, 39 dobbeltsupermarkeder og varehuse, samt 116 andre butikker.

Butikkernes samlede salgsareal svarer til 57 tønder land, hvilket er en udvidelse med godt en ottendedel i løbet af 1968.

For hver 100 kr., der omsattes i brugsen i 1961, omsattes i 1968 235 kr. Hos konkurrenterne uden for andelsbevægelsen er omsætningen i samme tidsrum steget fra 100 til 212.

Brugsforeningerne (excl. HB) gav i 1968 49,5 mill. kr. i dividende til medlemmerne mod 51,9 mill. kr. året før. Det er en nedgang fra gennemsnitlig 3,1 til 2,6 pct. af butiksvareomsætningen.

I bonus, dividende og forrentning af andelskapital får brugsforeningerne for 1968 ialt 28,5 mill. kr. fra FDB – 3,7 mill. kr. mere end i 1967.

Oplysningsarbejdet omfattede (bortset fra generalforsamlinger, kredsmøder o.l.) 587 arrangementer med 70.650 deltagere. 1900 udenlandske og ca. 28.000 indenlandske gæster besøgte FDBs afdelinger og fabrikker.

Omkring 1000 brugsforeningsmedlemmer har indmeldt sig i den nye organisation Inter CO-OP Kontakt, som bl. a. beskæftiger sig med arrangement af flyverejser.

Diskontoforhøjelserne i foråret 1969 fra 6 til 9 pct. betyder for FDB en forøgelse af renteudgifter på 3 mill. kr. årligt. Det kan forudses, at lønudgiften vil stige med ca. 10 millioner kr.

TRYG's hidtil bedste år

Andelsanstalten Tryg havde i 1968 et regnskabsoverskud på over ni millioner kroner, det hidtil største i selskabets historie. Formanden for Trygs kontrolkomité, direktør *O. P. Christensen*, sagde i sin årsberetning ved generalforsamlingen fornylig, at da Tryg er et rent andels-selskab, kommer hele overskudet forsikringstagerne tilgode. 7½ mill. kr. henlægges til bonusfonden, og dette betyder, at for flere af Trygs forsikringsordninger er bonus lig med halvdelen af de præmier, der er indbetalt i de fem år, bonusperioden omfatter.

De forsikredes penge er efter loven anbragt i sikre papirer til en værdi af 262 mill. kr. På denne måde arbejder pengene i samfundslivet indtil de skal udbetales til forsikrede eller disses pårørende. Ikke færre end 50 kommuner har lånt penge hos Tryg, og det samme har offentlige anlæg som havne, vandværker og elværker, sagde direktør *Tage Sørensen* i sin regnskabs-gennemgang.

Et udsnit af hele Danmark

er FDBs generalforsamling. Fra alle egne af landet kommer de delegerede fra land som fra by, repræsenterende vidt forskellige befolkningslag. På ovenstående billede har fotografen indfanget en opmærksomt lyttende gruppe af den store forsamling.

22,8 mill. kr. i lån og garantier

Brugsforeningernes Garanti- og Lånefond har nu en samlet garantikapital på 25 mill. kr. tegnet af 1006 brugsforeninger og af FDB, meddelte formanden på FDBs generalforsamling. I 1968 og i første del af 1969 er behandlet 26 ansøgninger. 24 er bevilget. Derefter er der ydet i lån og garantier 22,8 mill. kr. I hele fondens løbetid ialt 35,5 mill. kr. Sikkerhedsfonden er nu på 400.000 kroner.

NYE MEDLEMMER AF FDB's REPRÆSENTANTSKAB

To nye kredsrepræsentanter er ved de i maj afholdte kredsmøder valgt ind i FDBs repræsentantskab. I stedet for de afgående husmand *Anders Mølgård*, Hald Ege pr. Viborg (Viborg/Herning-kredsen) og gdr. *Axel Korsgaard*, Hvidbjerg, Mors (Thisted-kredsen) er i de to kredse valgt henholdsvis gdr. *Frede Hansen*, Fæsteholt, og gdr. *Harald Brusgaard*, Outrup, Mors.

Brugsforenings-jubilæer: 75 år: *Oksbøl & Omegns Brugsforening*, 1. juli. 50 år: *Høruphav Brugsforening*, 15. juli. *Ørtoft Brugsforening*, 15. juli. *Hammel Brugsforening*, 8. august. *Hørup & Omegns Brugsforening*, 8. august.

Fin start for de grønlandske brugsforeninger

Tre af de otte brugsforeninger på Grønland er nu i gang med driften af deres butikker, de øvrige er klar til at begynde virksomheden, efterhånden som de kan få indrettet butikkerne, oplyste FDBs formand i sin beretning på generalforsamlingen.

I kalenderåret 1968 havde *Nanortalik* brugsforening en omsætning på 4,9 mill. kr. eller 15 %'s stigning; man har nu i 1969 taget sit nye bageri i brug. *Sukkertoppen* havde en omsætning på 2,3 mill. eller 20 % stigning. *Godthåb* åbnede den 18. marts 1969. Omsætningen i april var på 816.000 kr. Forventet årsomsætning 11-12 mill. kr. Juli-anehåb ventes at blive den næste.

Uro i vante cirkler

Priskonkurrencen på benzin i Sønderborg, som OK-olie satte i gang, var indledningen til en større pris- og lotterikrig i de følgende måneder, hvilket gav benzin-forbrugerne betydelige prislettelser, fremhævede formanden *Lars P. Jensen* på FDBs generalforsamling.

Formanden udtrykte sin tilfredshed med, at OK, som FDB er medejer af, bidrog til at sætte dette prisskred i gang. Det viser, at vor tilstedeværelse giver uro i vante cirkler, sagde han, men det er vel også vor opgave.

I øvrigt oplyste han, at antallet af OK-anlæg, placeret i forbindelse med brugsforeninger ud over landet steg med 118 i 1968 og er i 1969 steget med yderligere 48 anlæg. For hele 1969 regnes med OK-overtagelse af cirka 130 bestående anlæg.

JUBILÆER I FDB

50 år:
Forretningsfører Kr. Stephensen, Skalborg centralafd. 1. august.

40 år
Direktør Mogens Kemp, Garveriet, 1. august.

25 år:
Forretningsfører Marius Pedersen, Vordingborg centralafd. 8. august.

med beat-musik og teen-agere som prædikanter

- En gudstjeneste skal ikke være on-man show for præsten, siger Herluf Andersen. Derfor kommer også de unge på prædikestolen, hvis de har noget at sige.

Musik skal der til - og orgel er ikke nok ved ungdomsgudstjenesterne. Her er Herluf Andersen på gæstespil i Grenå kirke til akkompagnement af vaskebræt og banjo.

Der er mange måder at være præst på. Den 35-årige pastor *Herluf Andersen* fra Christianskirken i Århus varetager sin gerning på en måde, som har vakt både opsigt, kritik og en stærk tilstrømning til hans gudstjenester.

Deres form afviger unægtelig også stærkt fra, hvad man er vant til i den danske folkekirke. Salmerne spilles under ledsagelse af jazz- eller beatmusik for fuld udblæsning - og med hele orkestre i sving på kirkegulvet. Og til forskel fra de fleste andre gudstjenester er det ikke præsten alene, der har ordet. Ungdomsgudstjenesterne arrangeres sammen med de unge selv, og hvis en af dem har noget på hjerte og kan udtrykke det, vil han også få lejlighed til at fremføre det i kirken. Ved en tre kvarters gudstjeneste for nylig prædikede Herluf Andersen i fem minutter - resten klarede de unge selv.

Det er især ungdommen, han prøver at få i tale. Og indtil nu er det gået fremragende. Mens mange andre kirker står trekvart- eller halvt tomme om søndagen, skal man som regel sørge for at komme i god tid, hvis man vil have siddeplads til Herluf Andersens gudstjenester.

Hverken formen eller tilstrømningen afskrækker alle midaldrende og ældre fra at gå til ungdomsgudstjenesterne. Op

til en tredjedel af tilhørerne er fra disse aldersklasser.

- For mig er det ikke en fornyelse af gudstjenesten, tværtimod, siger Herluf Andersen. Den måde, vi holder ungdomsgudstjeneste på, er i virkeligheden ikke så fjern fra de tidligste tiders kristendom, hvor man nok havde en kyndig prædikant til at lede hele foretagendet og komme med inspiration til menigheden, men hvor alle havde lov til at snakke med.

Hvorfor ikke Cleo som prædikant?

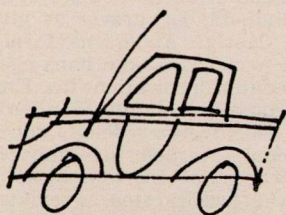
Århus-præsten har lavet sensation mere end en gang. Som da han for nogle år siden inviterede bakkesangerinden *Cleo* til at prædike i kirken. Det vakte mildt sagt furor blandt mere ortodoks indstillede kolleger - men menigheden var henrykt og kirken tætpakket, da hun oplod sin hæse røst i egen fortolkning af den kristne tro. Det gik så strålende, at hun også blev indbudt ved en senere lejlighed - med samme succes.

- Vi har tit en lægprædikant i kirken, siger Herluf Andersen, så hvorfor ikke Cleo. Hun har virkelig noget på hjerte, og hun forstår at fortælle det i ungdommens sprog. Jeg regner hende simpelt hen for en af de bedste, folkelige talere i dag...

(Fortsættes side 30)

moderne forsikring til de rigtige priser

**Bilforsikring
- særabat efter 2 år**

91⁰⁰

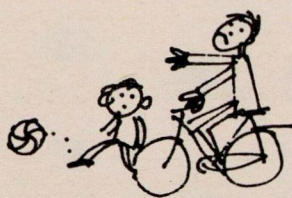
Forsikringen for personvogne under 800 kg egenvægt koster fra 91 kr. til 128 kr. i kvartalet – alt efter hvor De bor.

Præmien omfatter både ansvar og kasko og er baseret på 250 kr. selvrisiko på kasko alene. Ingen selvrisiko for ansvarsskader i MLU!

Dette tilbud om særabat står åbent for Dem, blot De har kørt 2 år uden at belaste Deres kaskoforsikring – ansvarsskader tæller ikke med.

Efter kørsel med særabat i 3 år gives automatisk yderligere præmienedsættelse – ekstra særabat.

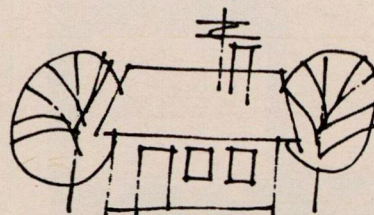
- en fordel for Dem

**Husstandsforsikring
ansvar og indbo**

57⁰⁰

For denne årspræmie dækker MLUs husstandsforsikring brand-, tyveri- og vandskade på Deres indbo til en værdi af 40.000 kr. plus ansvarsforsikring for hele husstanden med indtil 450.000 kr. for skade på personer og indtil 100.000 kr. for skade på ting.

**Villaforsikring med
insekt- og svampeskade**

99⁰⁰

I årspræmie for MLUs nye villaforsikring, der sammen med bygningsbrandforsikringen dækker så at sige enhver skade på Deres hus (også garage og udhus) samt hus- og grundejeransvaret.

Denne pris (eller 66 kr. uden insekt- og svampeskade) gælder etplanshuse indtil 151 m² bebygget areal eller indtil 91 m² i anden hustype. Garage og udhus tæller ikke med ved præmieberegningen.

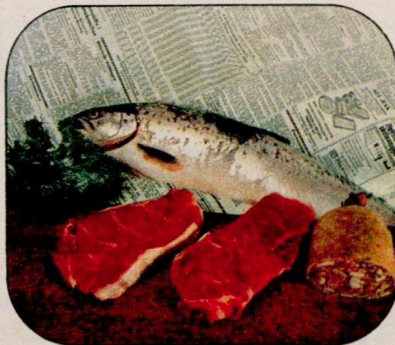

1-årige forsikringer

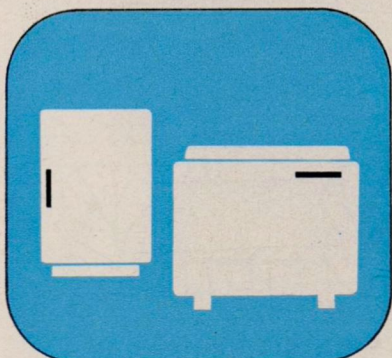
Man tager:

årstidens frugt eller grøntsager,

sæsonens kød eller fisk,

Deres dybfryser eller køleskab,

masser af Mette boxe.

og De har
sunde,
velsmagende
madvarer
året rundt.

Mette boxen er robust og smidig ved alle temperaturer. Den firkantede form sparer plads og låsene holder låget og dermed indholdet på plads - og så kan de stables. Fås i fire versioner: 1/2, 1, og 2 liter lav model og 2 liter høj model. Det er en nem og billig form for orden i køleskab og dybfryser.

Tag Mette Box med på camping eller i sommerhuset.

C. THAYSEN & CO.

Vi taler om demokrati på arbejdspladsen, demokrati i skolerne, demokrati i hjemmene - så hvorfor egentlig ikke også demokrati i gudstjenesterne?

- Det er i hvert fald det, jeg prøver at indføre, siger Herluf Andersen. I stedet for den autoritære form, som vi jo oprindeligt har fra Tyskland (Luther). Jeg synes ikke, en gudstjeneste skal være one-man show for præst med orgelledsagelse. Efter min mening skal en præst ikke tale ned fra prædikestolen til en menighed - men tale sammen med den.

Jeg bruger det allerede ved konfirmationsforberedelserne. Mine konfirmander får selv lov til at vælge de salmer, de vil have - og det er langt fra altid, jeg er enig med dem.

Enigheden har det også været så som så med på andre punkter. Fra præste-kollegers side har det været hævdet, at Herluf Andersen lavede kirken om til et gøglertelt og ikke behandlede skrifterns ord med tilstrækkelig pietetsfølelse.

Formløst — men ikke respektløst — tværtimod

- Et evangelium betyder nu ellers glædesbudskab, siger Århus-præsten. Og man må ikke forveksle en gudstjeneste, hvor det hele går lidt formløst til, med respektløshed over for Guds ord. Tværtimod er det jo netop respekt for kristendommens indhold, jeg prøver at give de unge.

Herluf Andersens form for gudstjenester er i øvrigt slet ikke hans egen opfindelse. Han har hentet inspiration fra England, hvor ungdomsgudstjenester efterhånden er meget almindelige. - Jeg overværede en i *Sct. Pauls Cathedral* i London - verdens næststørste kirke. Gudstjenesten ledes af Londons biskop og domprovsten. Der var jazzorkester og elektriske guitarer og 5000 langhårede unge med bare tæer. Og bagefter pigtrædsbal på bispetorvet...

Naturligvis vil mange finde det forargeligt. Men alt afhænger jo af øjnene, der ser. Og jeg synes, indholdet er vigtigere end formen.

Århus-ungdommen er i hvert fald begejstret for Herluf Andersens måde. Tilhørertal på tusind eller flere er ikke ualmindeligt i Christianskirken. Der kommer unge fra mange andre sogne end kirkens eget. Og mens en folkekirkepræst for nogen tid siden fik forbud mod at prædike i en baptistkirke, gælder samme strenge regler ikke for menighederne. Så både baptister og metodister ses også til ungdomsgudstjenesterne.

Mathæus-evangeliet med nutidsfotografier og salmer til beat-rytmer

Herluf Andersen begyndte med ungdomsgudstjenester for fem år siden, og efterhånden er ideen taget op i mange andre kirker rundt om i Danmark. Ofte indbydes han som gæsteprædikant, men han har også praktiseret sine ideer på anden måde. Blandt andet ved at lave bøger, hvor kristendommen behandles ud fra et moderne livssyn. For eksempel en udgave af *Matthæus-evangeliet*, illustreret med fotografier, som bringer de gamle ord ind i en nutidig sammenhæng.

I år har han udgivet den hidtil mest sensationelle danske salmebog. Der er kun tolv salmer - og de er skrevet til beat-rytmer, der egner sig udmærket for orgel - eventuelt kombineret med et par elektriske guitarer. Flere af salmerne er

**NÆSTE SAMVIRKE
KOMMER DATERET 1. AUGUST.
På gensyn**

Pastor Herluf Andersen
som beskeden tilhører
ved gudstjenesten –
den klarer de unge.

oversat fra engelske ungdomssalmer, andre er lavet af den unge beat-komponist Bjørn Veierskov, der har skrevet både tekst og musik.

Og nok er teksterne moderne. Men indholdet er vist det samme. Som for eksempel i „Jerikovisen“:

*Fra Biafras virvar til Calcuttas slum
græder børn efter mad,
mens resten af verden lever rigt og fedt,
og er så helt ligeglad.
Hvem har pligt til at hjælpe disse?
Hvem vil mon gøre holdt?
Kan du selv se andres nød og dog
stå med hjertet uberørt og koldt?*

Eller:

*Et krucifix bar Fanden frækt,
„De fromme har da ret“,
lo han, „Så lad os brænde blot,
en kætter, det er let“.*

*Om lilje eller hagekors,
om stjerne eller flag,
en djævel han kan bruge alt,
som middel for sin sag.*

Det er salmer som disse, der nu synges til ungdomsgudstjenesterne rundt om i landet. Men en af salmerne er blevet forbudt af Aarhus-bispen Henning Høyrup. Den hedder „Anderledes“.

*Jeg boede i Østerbros pæne kvarter,
en fredelig mand det var jeg,
men der var også jøder, undskyld mig,
og man sagde, de var grådige efter min løn.*

*Dog jeg hader dem ej,
nej, blot ønsker dem væk,
for de er alle helt anderledes end os.*

I løbet af et par vers når man frem til, at den pæne mand vist nok også er lidt bekymret for sin frelser, For han var jo også jøde, mørklødet og „sikkert helt anderledes end os“.

Salmen blev ikke forbudt, fordi den var for stærk. Men fordi den var ironisk.

JØRGEN MUNKEBO

(han har Perle i piben)
-netop den Perletobak HAN bedst ka' li'...

Find den DE bedst ka' li':

CAVENDISH er aromatisk med rom
MIXTURE er mild og let krydret
FINSKÅREN er mild og let
BLENDED er mild og let
BURLEY er mættende

— der er Perle i pung,
æske eller dase — tal
med Deres tobaks-
leverandør om de
forskellige typer.

**everton - det er den vi kan li'
mild og god i piben dagen lang...!**

Prince of Denmark – kirsebærvin til den store guldmedalje*. Server Prince of Denmark til desserten – eller kom knust is i og De har den lifligste long-drink... Prince of Denmark bør nydes kold – læg den bare på is, den kan tåle det – for det er nemlig alle tiders kirsebærvin. Kender De måske én, der er bedre....? 1/1 flaske kun kroner **14,25**

 BRUGSEN

* Prince of Denmark fik guldmedalje på Verdensudstillingen i Nürnberg 1968.